

SUOMEN VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISOHJELMA

Helena Torboli & Maija Pulkkinen

Suomen viittomakielisten ikäihmisten
hyvinvoinnin edistämishjelma

Kuurojen Liitto ry

Suomen viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin edistämishjelma

Kansikuva

Satu Kankaanpää

Kuvan henkilöt

Evertti ja Helena Viitala

Taitto

Teemu Lipasti

Painotyö

Työkeskus Sampola

kirjasitomo

© Kuurojen Liitto ry

Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 69

ISBN 978-952-5396-69-0

ISSN 1457-1099

Kuurojen Liitto ry

PL 57, 00401 Helsinki

puh. (09) 58031 myös tekstipuhelin

kuurojenliitto@kl-deaf.fi

www.kl-deaf.fi

SISÄLLYS:

TIIVISTELMÄ	7
ESIPUHE	8
ALUKSI	10
 1. VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISOHJELMAN TAUSTA	 11
 2. KEITÄ OVAT VIITTOMAKIELISET IKÄIHMISET	 13
 3. VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN PALVELUT	 15
3.1. Itsenäistä ja sosiaalista arkea tukevat palvelut	
3.2. Tiedonsaanti	
3.3. Tulkkauspalvelut	
 4. KARTOITUS VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN ELÄMÄNTILANTEESTA SUOMESSA 2011	 20
4.1. Taustaa	
4.2. Itsenäinen ja sosiaalinen arki	
4.3. Ikätekniologia, tiedonsaanti, kommunikaatio ja ilmaisuvapaus	
4.4. Tulkkauspalvelut	
4.5. Viittomakieliset vanhuspalvelut	
 LOPUKSI	 40
 VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISOHJELMAN SUOSITUKSET	 41
Itsenäinen ja sosiaalinen arki	
Ikätekniologia	
Tiedonsaanti ja ilmaisuvapaus	
Tulkkauspalvelut	
Muut palvelut	
Verkostoituminen ja vaikuttaminen	
 LÄHTEET JA TAUSTA-AINEISTO	 46
KARTOITUKSEN KYSELYLOMAKKEET	48

TIIVISTELMÄ

Kuurojen Liitto ry:n hallitus asetti työryhmän, jonka toiminta käynnistyi vuoden 2010 alussa. Työryhmän tehtävänä oli laatia katsaus Suomessa asuvien viittomakielisten ikääntyneiden elämäntilanteesta ja oikeuksista sekä tukea viittomakielisten vanhuspoliittisen ohjelman ja siihen sisältyvien toimenpide-ehdotusten valmistelua. Tässä yhteydessä selvitettiin viittomakielisten ikääntyneiden tilannetta Vanhustyön keskusliiton osittain rahoittamalla kartoituksella keväällä 2011. Kartoituskyselyyn osallistui yhteensä 264 henkilöä. Kuurojen Liiton liittokokous vuonna 2012 hyväksyi ohjelman nimen Viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin edistämishjelma sekä sen sisältämät suositukset (s. 38- 42). Ohjelman läpäiseviä periaatteita ovat viittomakielisen lisäksi kolme arvokasta asiaa: itsemääräämisoikeus, osallisuus ja kulttuuri viittomakielisen ikäihmisen hyvinvoinnin perustana.

Viittomakieliset ikäihmiset ovat osa viittomakielistä kieli- ja kulttuurivähemmistöä. Muiden samanikäisten, eri kieliryhmiin kuuluvien rinnalla he ovat lukumääräisesti pieni ryhmä. Heitä on noin 1000 - 1500. Joukossa on mukana viittomakielisiä vähemmistöjä, muun muassa suomenruotsalaisia ja maahanmuuttajia. Se, minkä ikäistä viittomakielistä ihmistä milloinkin pidetään kuurona, viittomakielisenä, kuulovammaisena on paitsi sosiaalinen, kielellinen ja kulttuurinen kysymys, myös lääketieteellinen kysymys. Ikäkuuloihin liittyviä ongelmia ei käsitellä tässä ohjelmassa. Vielä moniulotteisempaa näkemystä tarvitaan, kun tarkastellaan viittomakielisiä kuulevia osana viittomakielisten ikäihmisten yhteisöä.

Monissa palveluissa on viime vuosina alettu huomioida viittomakielisten ikäihmisten tarpeet paremmin, mutta edelleen on puutteita sekä kehitettäviä asioita. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Kuntaliiton Ikäihmisten laatusuosituksen mukaisesti useat kunnat ovat tehneet erilaisia ikäihmisiin liittyviä selvityksiä, mutta niissä ei viittomakielisiä ikäihmisiä ja heidän tarpeitaan ole huomioitu erikseen. Myöskään terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tai Tilastokeskuksen julkaisuissa ei ole erillistä tietoa viittomakielisten ikäihmisten määrästä, palvelutarpeista tai hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä kysymyksistä. Tilastoissa ja muissa selvityksissä viittomakieliset sisältyvät usein vammaisten joukkoon, koska osa kuuroista on vammaispalvelun asiakkaita. Kieliryhmiä tarkasteltaessa heidät yleensä sijoitetaan suomen- tai ruotsinkielisten joukkoon.

Viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin ohjelman kartoitus nostaa esiin viittomakielisten ikäihmisten näkemyksiä heidän tilanteestaan ja tarvittavista palveluista. Viittomakielisen ikäihmisen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa itsenäinen arki, viittomakieliset palvelut, ikäteknologia, tulkkauspalvelut sekä tiedon saanti. Ne perustuvat ihmisen kokonaisvaltaiseen toimintakykyyn. Ihmisen ikääntyessä hänen toimintakykynsä heikkenee asteittain, ja myös eri sairaudet lisääntyvät. Hyvinvoinnissa korostuvat paitsi yksilön omat, myös yhteisön voimavarat ja niiden hyödyntäminen.

ESIPUHE

Viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin ohjelma sai alkunsa vanhuspoliittista ohjelmaa valmistelevasta työryhmästä, jonka tehtävänä oli tehdä katsaus viittomakielisten ikäihmisten elämäntilanteesta. Tässä yhteydessä toteutettiin merkittävä kartoitustyö Vanhustyön keskusliiton osittaisella rahoituksella. Kartoituksen kautta viittomakielisten ikäihmisten tarpeet ja näkökulma saatiin laajasti esiin. Heidän kokemustensa kautta kirkastui keskeinen viittomakielisten ikäihmisten oikeuksien perusajatus: oikeus elää ihmisarvoista ja omannäköistä vanhuutta omalla kielellä ja omassa kulttuurissa.

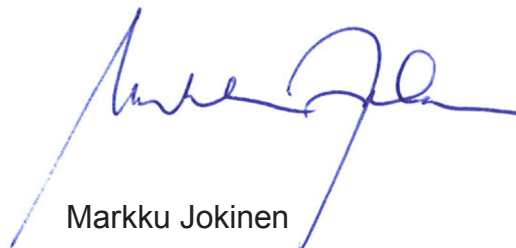
Viittomakielisen ikäihmisen elämä ei määrity pelkästään suomenkielisen tai ruotsinkielisen vanhustyön kautta. Viittomakielisen ikäihmisen arkeen tarvitaan tukea paitsi vaihtoehtoisten palvelujen kautta myös siitä, että viittomakielellä hän tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itseään koskevat asiat. Yksi tärkeimmistä palveluista on viittomakielentulkkaus, joka sujuvoittaa kommunikointia ja helpottaa arkea. Hän voi hoitaa omia asioitaan ja osallistua sekä vaalia sukulais- ja ystävyys-suhteita. Kartoituksen mukaan lähes puolet viittomakielisistä ikäihmisistä käyttää viittomakielentulkkia kerran kuukaudessa, vain viidennes käyttää tulkkia kerran viikossa. Riskinä on, että viittomakielinen ikäihminen jää itsemääräämisoikeuden ulkopuolelle, jos hän ei saa hoitaa asioitaan omalla kielellä. Viittomakieli turvaa viittomakielisen ikäihmisen omien valintojen tekemisen.

Viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen on haaste koko yhteiskunnalle ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollolle, vaikka monissa palveluissa onkin viime vuosina alettu huomioida viittomakielisten ikäihmisten tarpeet paremmin. Kartoituksessa havaittiin, että usein ei tiedetä kenen vastuulle viittomakielisen ikäihmisen palvelun koordinointi ja järjestäminen kuuluvat. Useat ikäihmiset joutuvat turvautu-

maan kolmannen sektorin palveluihin tai jättämään asiansa omaisten tai työntekijöiden hoidettavaksi vastoin tahtoaan. Viittomakieliset ikäihmiset tarvitsevat nykyistä enemmän opastusta viittomakielentulkkauksen ja erilaisten teknologisten välineiden käytössä. Eräs kartoitukseen osallistunut totesi, että hän haluaisi kuulevien palvelutalossa olevan myös viittomakielistä toimintaa. Palvelujen kehittämisessä tulee aina tehdä yhteistyötä viittomakielisten ikäihmisten itsensä sekä viittomakielialan asiantuntijoiden kanssa.

Ohjelma esittää konkreettisia suosituksia valtakunnalliselle, alueelliselle ja paikalliselle tasolle, niin päättäjille kuin toimijoillekin. Edistämissuosituksukset kohdentuvat kuudelle eri alueelle: itsenäinen ja sosiaalinen arki, ikäteknologia, tiedonsaanti ja ilmaisu vapaus, tulkkauspalvelut, muut palvelut sekä verkostoituminen ja vaikuttaminen. Suositukset perustuvat viittomakielisen ikäihmisen hyvään elämään, itsemääräämisoikeuteen, osallisuuteen ja kulttuuriin sekä vanhuspalvelulakiin.

Kuurojen Liitto ry kiittää lämpimästi työryhmää ja kuulemistilaisuuksiin osallistuneita sekä kaikkia kartoitukseen osallistuneita erinomaisesta yhteistyöstä. Kiitokset myös Maarit Widberg-Palolle kartoituksen analysoinnista ja Vanhustyön keskusliitolle, jonka avustus mahdollisti ainulaatuisen kartoitustyön viittomakieltä käyttävien kuurojen, kuurosokeiden ja huonokuuloisten parissa.

Markku Jokinen

toiminnanjohtaja, Kuurojen Liitto ry

ALUKSI

Kuuro viittomakielinen mies, iältään yli 80 -vuotias, asuu omaisen perheessä. Eräänä päivänä miehen terveydentila romahtaa yleisinfektion seurauksena. Omaiset toimittavat hänet sairaalaan. Kuurojen Liiton kuntoutussihteeri menee terveyskeskuksen vuodeosastolle tapaamaan miestä. Mies on erittäin itkuinen ja jonkin verran hädissäänkin. Masennustakaan ei voi olla huomioimatta. Hoitajat osastolla ovat erittäin ystävällisiä ja ehkä hieman pelästyneitäkin, kun kuntoutussihteeri ottaa esille potilaan oikeuden käyttää omaa kieltään. Tulkkia ei ole tilattu osastolle kertaakaan. Kuntoutussihteeri keskustelee osaston sosiaalityöntekijän ja palveluohjaajan kanssa viittomakielisestä hoitopaikasta. Kuntoutussihteeri mainitsee sosiaalityöntekijälle, että potilas on jopa jätetty hoitoa vaille, koska kukaan osastolla ei ole osannut selittää, miksi lääkkeitä pitää ottaa. Potilas oli nimittäin kieltäytynyt lääkkeistä ja lääkäri oli päättänyt lopettaa ne. Hoitaja kertoo, että hoitajat eivät osanneet selittää, mihin vaivaan lääke otetaan. Potilas siirrettiin viittomakieliseen palvelukeskukseen. Pari kuukautta myöhemmin kuntoutussihteeri käy viittomakielisessä palvelukeskuksessa mukanaan kunnan kaksi vammaispalvelutyöntekijää sekä aiemmin mainittu palveluohjaaja. He vierailevat miehen huoneessa. Mies istuu tyytyväisenä nojatuolissaan, kuin iso aurinko olisi hänen kasvoillaan. Itkuisuudesta tai masennuksesta ei ole tietoaakaan. Kunnan työntekijät ovat erittäin tyytyväisiä näkemiään.

1. VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISOHJELMAN TAUSTA

Kuurojen Liitto ry:n hallituksen asettaman viittomakielisten vanhuspoliittista ohjelmaa valmistelevan työryhmän toiminta käynnistyi vuoden 2010 alussa. Työryhmän toiminnan keskiönä oli viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen. Työryhmän tavoitteena oli laatia katsaus Suomessa asuvien viittomakielisten ikääntyneiden elämäntilanteesta ja oikeuksista sekä tukea viittomakielisten vanhuspoliittisen ohjelman ja siihen sisältyvien toimenpide-ehtotusten valmistelua. Kuurojen Liiton liittokokous vuonna 2012 hyväksyi ohjelman nimen Viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin edistämishjelma sekä sen sisältämät suositukset (s. 38- 42).

Ohjelmaa valmistelevan työryhmän puheenjohtajana toimi Kuurojen Liiton hyvinvointi- ja kulttuuriyksikön päällikkö Helena Torboli ja sihteerinä seniorityön koordinaattori Maija Pulkkinen. Työryhmän jäseniä olivat työryhmän varapuheenjohtaja eläkeläinen Pirkko Johansson, eläkeläinen Eija Auvo (2010 - 2011), järjestöneuvos Liisa Kauppinen sekä Kuurojen Liiton kuntoutussihteerit Eero Nissi, Reetta Laiho (2010, 2012) ja Rita Auroila (2011 - 2012). Kokouksia oli 19 kertaa.

Aluksi työryhmä kutsui eri järjestöjen edustajia ja muita asiantuntijoita kuulemistilaisuuksiin. Kiitokset tästä Kuurojen Liitto ry:n kaikille kuntoutussihteereille sekä viittomakielisen vapaaehtoistoiminnan koordinaattori Airi Kärpäselle, Kuuloliitto ry:n erityisasiantuntija Sirpa Laurenille, Suomen Kuurosokeat ry:n aluesihteerin Hilikka Kälkäiselle, Kuurojen Palvelusäätiön palvelukeskus Ainolan johtaja Pekka Vihannolle, Suomen Kuurojen Urheiluliitto ry:n toiminnanjohtaja Juha- Matti Aaltoselle ja Tampereen kuurojen diakoni Terttu Riihimaalle, jotka tulivat kertomaan oman alansa toiminnoista ikääntyneiden parissa. Lisäksi FT Päivi Rainó esitelmöi kielen oppimisesta ja siitä, miten varhainen viittomakielen oppiminen vaikuttaa oppimiseen ja kommunikaatiotaitoihin. Kuulemistilaisuudet olivat erityisen arvokkaita. Seuraavaksi selvitettiin viittomakielisten ikääntyneiden tilannetta Vanhustyön keskusliiton osittain rahoittamalla kartoituksella keväällä 2011.

Kartoituskyselyyn osallistui yhteensä 264 henkilöä. Tulosten analysoinnin teki KM Maarit Widberg-Palo. Kuurojen Liiton senioritoimikunta, jonka aloitteesta työryhmä perustettiin, antoi taustatukea ja palautetta työn edetessä.

Ohjelmaa kirjoitettaessa perusajatuksena oli se, että kaikilla viittomakielisillä ikäihmisillä on oikeus ihmisarvoiseen vanhuuteen. Ohjelman läpäiseviä periaatteita ovat viittomakielen lisäksi kolme arvokasta asiaa: itsemääräämisoikeus, osallisuus ja kulttuuri viittomakielisen ikäihmisen hyvinvoinnin perustana.

Itsemääräämisoikeudesta tietoinen viittomakielinen ikäihminen pystyy tekemään tietoisia valintoja. Päätöksentekoaan varten hän tarvitsee viittomakielistä tietoa tarjolla olevista palveluista ja hoitotoimenpiteistä ja niiden vaihtoehtoista. Häntä tulee kuulla viittomakielellä ja hänen tulee saada vaikuttaa kielellistä tasoaan ja toimintakykyään (esimerkiksi halvaus, reuma, muistisairaus ym.) vastaavasti itseään koskeviin päätöksiin.

Osallisuutta tulee tukea niin, että viittomakielinen ikäihminen kokee olevansa osallinen lähiyhteisössään, viittomakielisessä yhteisössä ja yhteiskunnassa. Hänellä on mahdollisuus myös elinikäiseen oppimiseen omalla kielellään.

Kulttuurilla on tärkeä rooli viittomakielisen ihmisen elämässä ja hyvinvoinnissa. Kulttuurilla tarkoitetaan tässä viittomakieliseen yhteisöön kuuluvien ihmisten henkistä ja aineellista todellisuutta, joka on osa heidän maailmankuvaansa ja elämäntapaansa. Viittomakielisen kulttuurin huomioiminen mahdollistaa viittomakielisen ikäihmisen elinympäristön, palvelujen, hoidon ja hoivan järjestämistä. Viittomakielinen ikäihminen kokee itsensä arvokkaaksi yksilöksi, kun kunnioitetaan hänen kulttuuriin ja sen mukaisia toimintatapoja.

2. KEITÄ OVAT VIITTOMAKIELISET IKÄIHMISET

Viittomakielinen ikäihminen on henkilö, joka on kuuro tai huonokuuloinen syntymästä alkaen tai kuuroutunut varhaisiässä, ja käyttää viittomakieltä. Viittomakielisten ikäihmisten joukossa on kuurosokeita tai vammaisia kuuroja ikääntyneitä. Myös kuuleva ikäihminen voi olla viittomakielinen, jos hän on lapsuudessaan käyttänyt äidinkielenään viittomakieltä varttuessaan kuurojen vanhempien perheessä.

Kuurojen Liitto ry on pitkään määritellyt kieli- ja kulttuuriryhmän vähemmistön omasta näkökulmasta: viittomakieliä käyttäviä kuuroja ja huonokuuloisia on 4 000 - 5 000. Viittomakieltä käyttäviä kuulevia on arvioitu olevan 6 000 - 9 000.

Joukossa on mukana viittomakielisiä vähemmistöjä, muun muassa suomenruotsalaisia ja maahanmuuttajia. Suomenruotsalaisten viittomakielisten oma etujärjestö Finlandssvenska teckenspråkiga rf:n mukaan suomenruotsalaisen viittomakielen käyttäjiä on Suomessa noin 300, joista on noin 150 kuuroa.

Kuurojen Liiton kuntoutussihteereiden asiakasrekisterissä on yli 61 vuotta täyttäneitä kuuroja yhteensä 1 087 (16.2.2012). Kuurojen Liiton vanhuspoliittista ohjelmaa valmisteleva työryhmän arvion mukaan viittomakielisiä ikäihmisiä on 1 000 - 1 500.

Kuulevien äidinkieleltään viittomakielisten lukumäärästä ei ole arviota.

Suomessa viittomakielisten kieli- ja kulttuuriryhmän oikeudet mainittiin perustuslaissa vuonna 1995. Suomessa käytetään kahta kansallista viittomakieltä: suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. Viittomakielet ovat itsenäisiä kielijärjestelmiä puhuttujen kielten tavoin. Viittomakielillä on oma kielioppinsa, ja viittomat ovat puhuttujen kielten sanoja vastaavia yksiköitä. Viittomakielet sekoitetaan usein erilaisiin kommunikaatiomenetelmiin, joissa käytetään hyväksi yksittäisiä viittomia tai niiden muunnoksia. Kommunikaatiomenetelmiä ovat muun muassa tukiviittomat ja viitottu puhe, jota kutsutaan myös viitotuksi suomeksi / ruotsiksi. Viitotussa puheessa puhutaan ja viitotaan samanaikaisesti seuraten puhutun kielen rakennetta; viittomat tukevat puhuttua viestiä. Viittomakielet ovat syntyneet spontaanisti kuurojen yhteisöjen keskuudessa. Viitotut kielet perustuvat käsien, kasvojen ja vartalon käyttöön viestin tuottamisessa. Kuurosokeat viittovat itse ja heille viitotaan vapaaseen tilaan tai taktiilisti (kädestä käteen). Kuurolla maahanmuuttajalla voi olla oman lähtömaansa kulttuuri ja viittomakieli, jota hän käyttää perheessään tai muiden samasta maasta tulevien kuurojen kanssa. Osalla maahanmuuttajilla voi olla oman maan heikko kielitaito ja osalla heistä ei ole kieltä ollenkaan. Kotoutumisvaiheen alussa useat eivät hallitse suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä.

Viittomakieliset ovat kieli- ja kulttuurivähemmistö kuten muun muassa ruotsinkieliset, saamelaiset ja romanit. He eivät kuitenkaan ole yhtä vahvasti sidoksissa tiettyihin kotikuntiin tai –alueisiin kuin esimerkiksi ruotsinkieliset tai saamelaiset. Tosin suomen-ruotsalaisista viittomakielisistä monet asuvat rannikkoalueella Etelä-Suomessa ja Pohjanmaalla. Viittomakieliset kuurot ovat usein asettuneet sellaisiin kaupunkeihin tai suuriin taajamiin, joissa on käyty koulua, löydetty työpaikka ja jossa on viittomakielisten yhdistys. Nykyään viittomakieliset kokoontuvat sellaisiin paikkoihin tai tapahtumiin, missä viittomakieltä käytetään. Yhteiset kokemukset, historia ja elämäntapa sitovat heitä yhteen. Viittomakieliset käyttävät ilmaisua viittomakielinen yhteisö. Aikaisemmin yhteisöä nimitettiin kuurojen maailmaksi ja sittemmin kuurojen yhteisöksi. Nykyajan käsityksen mukaan viittomakielinen yhteisö rakentuu kolmen vahvan peruspilarin – kielen, kulttuurin ja identiteetin – varaan (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010).

Monet viittomakieliset kokevat itsensä maailmankansalaisiksi. Heitä on sanottu globaalistumisen edelläkävijöiksi, koska kokemus kuurona elämisestä kuulevien parissa ja oman kielen erilaisuus ympäröiviin puhuttuihin kieliin verrattuna yhdistävät yli rajojen. Kuurojen suosimia osallistumiskohteita ovat olleet missä tahansa maassa järjestettävät kansainväliset kulttuuri- ja urheilutapahtumat sekä kuurojen tapaamiset yhdistysten ja ystävien kautta. Pohjoismaat järjestävät vuorotellen kuurojen seniorien tapaamisen joka toinen vuosi.

3. VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN PALVELUT

Viittomakieliset ikäihmiset voivat käyttää erilaisia viittomakielisiä, suomenkielisiä tai ruotsinkielisiä palveluja lähipalveluina tai etäpalveluina teknologian välityksellä. Palveluja tarjoavat muun muassa kunnat, yksityiset palveluiden tuottajat ja kolmas sektori. Viittomakielisiä palveluja tarjoavat muun muassa Kuurojen Liitto ry, Kuurojen Palvelusäätiö ja Suomen Kuurosokeat ry. Seurakuntien, vapaaehtoistoiminnan tai yhdistystoiminnan kautta voi saada apua tai tukea. Tulkin välityksellä voi asioida itsenäisesti.

Tutkimustietoa viittomakielisten ikäihmisten osaamisesta ja oikeuksien toteutumisesta ei ole kovinkaan paljon saatavissa. Kuurojen Liiton kuntoutussihteerin Raili Markovitchin vuonna 2011 tehdyssä tutkimuksessa (kohteena Pohjanmaalla ja Pohjois-Suomessa asuvat kuurot) todetaan, että usein kuurot ikäihmiset ja heidän omaisensa kääntyvät liiton kuntoutussihteerin puoleen saadakseen konkreettista apua tai tietoa. Ongelmat liittyvät arjessa selviytymiseen tai ne voivat liittyä myös tiedon puutteeseen sosiaaliturvaetuksista ja – palveluista. Asiakkaan mukanaan tuoman elämänhistorian ymmärtäminen vaatii yhteistyötä, tietoa ja ammattitaitoa, jotta viittomakielinen ikäihmisen tilanteeseen löytyisi sopivat ja oikeat ratkaisut (Markovitch 2011).

3.1. Itsenäistä ja sosiaalista arkea tukevat palvelut

Asuminen omassa kodissa kuuluu viittomakielisen ikäihmisen hyvään arkeen. Ikäihmisten laatusuosituksen mukaisesti kunnat laativat omia ikäpoliittisia strategioita. Tavoitteena on, että vuoteen 2012 mennessä 75 vuotta täyttäneistä 91 - 92 % asuu kotona itsenäisesti tai kattavan palvelutarpeen arvioinnin perusteella myönnettyjen tarkoituksenmukaisten sosiaali- ja terveysten palvelujen turvin.

Laatusuosituksen ohjeilla monet kunnat ovat kartoittaneet ikääntyvien kuntalaisten tilannetta, ja arvioivat yli 75 vuotta täyttäneen ikäihmisen toimintakykyä ja päivittäisen avun tarvetta käyttäen apunaan muun muassa RAVA -mittaria. Hoivan tarve pisteytetään perustoiminnoissa ilmenevien sairauksien ja toimintakykyä heikentävien tekijöiden perusteella. Kuntien tilastot eivät kuitenkaan erittele viittomakieltä käyttävien asiakkaiden käyttäjäprofiilia.

Kuurojen Palvelusäätiön Kotiväylän toiminta tukee viittomakielisen henkilön kotona asumista. Se tarjoaa kotipalvelua ja kotisairaanhoidoa sekä välittää tietoa ja järjestää

toiminnallisia tapahtumia asiakkaille. Viittomakieliset ikäihmiset anovat kotikunnalta maksusitoumusta saadakseen viittomakielistä kotipalvelua. Lisäksi Kuurojen Palvelusäätiöllä on ollut eri projekteja, tällä hetkellä esimerkiksi Memo – viittomakielisten muistisairaiden hoidon ja kuntoutuksen kehittämisprojekti. Projektissa tuotetaan ja välitetään viittomakielisille ja heidän omaisilleen tietoa muistin ja päättelykyvyn heikkenemisestä.

Sijoittaessa viittomakielistä ikäihmistä palvelukeskukseen on pidettävä mielessä hänen itsemääräämisoikeutensa. Viittomakielisellä ikäihmisellä tulisi olla oikeus jäädä omalle kotipaikkakunnalle ja saada kielellisesti vastaavanlainen palvelu kuin viittomakielisessä palvelukeskuksessa.

Kuurojen Liitossa työskentelee eri puolilla Suomea yksitoista kuntoutussihteeriä. He tukevat ja ohjaavat asiakkaita viittomakielellä arkielämäänsä liittyvissä asioissa ja viranomaisasioinnissa. Palvelu on maksutonta, ja sen rahoittaa Raha-automaattiyhdistys.

Kuurojen Liitto kouluttaa vapaaehtoisia tukihenkilöitä ja vertaisohjaajia, mutta tarvetta on enemmän kuin mihin pystytään vastaamaan. Suomen Kuurosokeat ry, Kuurojen Palvelusäätiö ja seurakunnat ovat mukana vapaaehtoistoiminnan verkostossa.

HUS:n Kuurojen psykiatrinen poliklinikka on ainoa viittomakielinen psykiatrinen yksikkö Suomessa. Yksikkö tarjoaa konsultaatiota, tutkimusta ja hoitoa palvellen aikuisia kuuroja, kuuroutuneita, kuurosokeita, huonokuuloisia ja tinnituspotilaita. Kelalta on mahdollisuus anoa maksusitoumusta kuntoutuspsykoterapiaa. Yksityistä kuntoutuspsykoterapiaa viittomakielellä on mahdollisuus saada muutamissa kaupungeissa.

Kuntien tulee tehdä yhteistyötä viittomakielialan järjestöjen kanssa.

3.2. Tiedonsaanti

Nuorempien sukupolvien keskuudessa yleistynyt tietotekniikan käyttö (internet-yhteydet ja älypuhelimet) avaa mahdollisuuden myös viittomakielisille ikäihmisille olla tiedonsaannin lisäksi vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja helpottaa asiointia verkkopalveluiden kautta. Myös visuaalisten järjestelmien käyttö hälytysjärjestelmissä, liikennetiedotuksissa ja muissa palveluissa on lisääntynyt teknologian yleisen kehityksen myötä.

*Teknologia on sovellettava ikäihmisten
tarpeiden mukaan.*

Merkittävä ongelma on edelleen kommunikaatio hätätilanteissa. Tällä hetkellä yhteyden hätäkeskukseen saa tekstiviestillä ainoastaan eri hälytyskeskusten alueilla erillisten ja keskenään erilaisten gsm-numeroiden kautta. Jokaisella viranomaisella on vastuu ja päätäntävalta yleisölle laadittavista tiedotteista sekä tiedotteiden kääntämisestä. Yleisradiolla on lain mukainen velvollisuus tuottaa palveluja myös viittomakielellä ja tekstitettyjä ohjelmia. Viitottuja uutislähetyksiä on vain viisi minuuttia päivässä sekä kymmenen minuuttia sunnuntaisin.

*Viittomakielisiä uutispalveluja ja muuta
ohjelmatarjontaa on lisättävä.*

*112 hätäkeskusnumero on saatava myös
kuurojen käyttöön.*

Osallisuuden ja tiedonsaannin yhtenä esteenä voi olla myös se, että ikääntyessä oman kielen vivahteet pelkistyvät ja kieli rapistuu, jos kontaktit muihin viittomakielisiin ovat vain vähäisiä tai puuttuvat kokonaan. Viittomakielinen ikäihminen saattaa elää tiedollisessa tyhjiössä ja tuntematta palvelujärjestelmiä.

3.3. Tulkkauspalvelut

Kuuroilla on subjektiivinen oikeus vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelulain (133/2010) mukaisiin tulkkauspalveluihin.

Parhaimmillaan tulkkauspalvelu on väylä kielellisten oikeuksien ja ilmaisunvapauden toteutumiseen, jolloin itsenäinen päätöksenteko ja oman elämän hallinta vahvistuvat. Tulkkauspalvelulla ei ole ikärajaa. Tulkkausta voi käyttää erilaisiin arkielämän toimintoihin, sosiaalisiin tilanteisiin, yhteiskunnan toimintaan ja harrastuksiin.

Ikääntyessään myös kuurojen aikuistuneiden lasten kuulevat vanhemmat tarvitsevat viittomakielisten tukea yhä enemmän, koska kuurot aikuistuneet lapset ovat heille tärkeitä lähiomaisia muun muassa omaishoidossa tai edunvalvonnassa.

“Kuuron viittomakielisen, 64 -vuotiaan naisen äiti dementoitui ja joutui aika-ajoin sairaalahoitoon. Kuuro tytär oli lähiomainen ja myöhemmin myös omaishoitaja. Viranomaisten yhteydenpito kuuroon tyttäreeseen ei tahtonut millään onnistua vaikka tytär oli pyytänyt ilmoittamaan aina hänelle, jos äidin tilassa tapahtuu muutoksia, tulee kotiutuspalavereita yms. Hoitajat ja lääkärit kokivat erittäin hankalaksi tulkin tilaamisen tai edes palavereista ilmoittamisen. Kun osastolle tuli töihin henkilö, joka alkoi olla yhteydessä tyttäreeseen lähes päivittäin lyhyillä sähköpostiviesteillä ja tekstiviesteillä, alkoivat asiat hoitua, ja myös muut työntekijät rohkaistuivat käyttämään sähköpostia ja tekstiviestejä.”

Viittomakielisiä ikäihmisiä ja heidän parissaan työskenteleviä tulisi opastaa tulkkauspalvelun käytössä.

Ikääntyvien maahanmuuttajien määrä Suomessa on lisääntynyt, ja se näkyy myös viittomakielisessä yhteisössä. Kansalaisuuslain (359/2003) mukaan kuuro maahanmuuttaja voi hakea kansallisuutta osoittamalla kielitaitonsa suomalaisessa viittomakielellä suomen tai ruotsin kielen suullisen ja kirjallisen taidon sijasta. Kuurojen kansanopisto on ainoa oppilaitos, joka tarjotaan koulutusta maahanmuuttajille viittomakielellä. Tulkkauspalvelulaki edellyttää, että tulkkauspalvelua hakevalla on kotikunta Suomessa.

Niille viittomakielisille ikäihmisille, joiden suomen- tai ruotsinkielen taito ei ole riittävä kirjalliseen asiointiin, tulee järjestää käännöspalvelua.

Viittomakieliset ikäihmisten tulkkaustarpeet vaihtelevat, samoin tulkkien toimintaan kohdistuvat tilannekohtaiset vaatimukset. Erityisesti silloin, kun sairaudet vaikuttavat muistiin tai toimintakykyyn, edellytetään tulkilta poikkeuksellisen hyvää soveltamistaitoa. Osa ikääntyneistä kuuroista ei osaa tai uskalla vaatia itselleen oikeutta käyttää tulkkia käytännön tilanteissa, vaikka heillä olisikin voimassa oleva tulkkauspalvelupäätös (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma, 2010).

Viranomaisella on velvollisuus huolehtia, että viittomakielen tulkki tilataan paikalle erityisesti akuuteissa hätätapauksissa.

Tulkikoulutuksen tulee kiinnittää huomiota ikäihmisten tulkkauksen erityispiirteisiin.

4. KARTOITUS VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN ELÄMÄNTILANTEESTA SUOMESSA 2011

4.1. Taustaa

Ohjelman työstövaiheessa tehtiin Kuurojen Liiton seniorityön ensimmäinen ikäihmisten elämäntilannetta koskeva kartoitus keväällä 2011. Alkusysäys kartoituksesta tuli Ruotsin kuurojen eläkeläisten liitolta, joka teki vastaavan kartoituksen erillisen projektituen voimin. He julkaisivat kartoituksen loppuraportin projektin päättymisen yhteydessä kuurojen pohjoismaisessa seniorikokouksessa Ruotsissa 16. - 17.9.2010. Ruotsin kuurojen eläkeläisten liiton loppuraportin nimi on Äldre döva i samhället 2007-2010.

Kartoituksen taustalla oli tarve selvittää viittomakielisten ikäihmisten näkemyksiä palveluista ja palvelujen käytöstä sekä itsenäiseen arkeen liittyvistä asioista Suomessa. Tarkoituksena oli kerätä tietoja siitä, minkälaisia palveluja (kunnan palveluja, kolmannen sektorin viittomakielisiä palveluja, tulkkauspalveluja) he käyttävät ja ovatko he tietoisia palveluihin liittyvistä oikeuksista. Kyselyssä tiedusteltiin myös näkemyksiä omasta kielestä, muista kommunikaatiomenetelmistä, terveydestä, sosiaalisesta verkostosta ja harrastuksista sekä liikunnasta.

Kartoitus toteutettiin käyttäen kyselylomaketta kahdella eri tiedonkeruumenetelmällä: internet ja haastattelutilaisuudet. Kartoituksen kieliä oli neljä. Ensin laadittiin suomenkielinen kysely, joka käännettiin ruotsiksi, suomalaiselle viittomakielelle ja suomenruotsalaiselle viittomakielelle. Viittomakielisten versioiden tekniseen toteutukseen saatiin apuraha Vanhustyön keskusliitolta.

Kyselyn toteuttajina ja vetäjinä toimivat seniorityön koordinaattori Maija Pulkkinen ja yksikönpäällikkö Helena Torboli. Kuurojen Liiton kuntoutussihteerit ja vanhuspoliittisen ohjelman työryhmän jäsenet osallistuivat kyselyn toteuttamiseen.

Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista ja nimetöntä. Kyselylomakkeessa oli 95 eri kysymystä. Kyselyllä koottiin lähinnä määrällistä tietoa; syvähaastatteluja ei tehty. Käytössä ei ollut myöskään vertailutietoa Suomen ikääntyvää väestöä koskevaan yleiseen tilanteeseen. KM Maarit Widberg-Palo palkattiin analysoimaan kyselyn tuloksia ja vertaamaan eri puolilla Suomea asuvien vastaajien tilannetta.

Kyselyn käännökset viittomakielille ja tekninen toteutus tilattiin Mediatoimisto Palolta. Ruotsinkielisen käännöksen teki Kuurojen Liiton oma kääntäjä. Kysely oli auki Kuurojen Liiton www-sivuilla 27.1. – 22.6.2011.

Internetkyselyn lisäksi järjestettiin eri puolilla Suomea 21 haastattelutilaisuutta. Haastattelupaikat olivat enimmäkseen kuurojen ja viittomakielisten yhdistyksissä sekä Kuurojen Palvelusäätiön palvelukeskuksissa. Ensimmäinen haastattelutilaisuus pidettiin Riihimäellä 8.2.2011 ja haastattelukierros päätettiin kuurojen seniorien kulttuuritapahtumassa Kuopiossa 27. - 28.5.2011. Haastattelutilanteissa esiteltiin kartoitustyötä ja sen tarkoitusta sekä osallistumisvaihtoehtoja. Sen jälkeen osanottaja sai valita Internetin tai paperilomakkeen. Lomake täytettiin yhdessä haastattelijan kanssa siten, että haastattelija esitti kysymykset viittomalla ja merkitsi ylös haastattelun vastaukset. Osa vastaajista täytti lomakkeen itsenäisesti ilman haastattelijan apua.

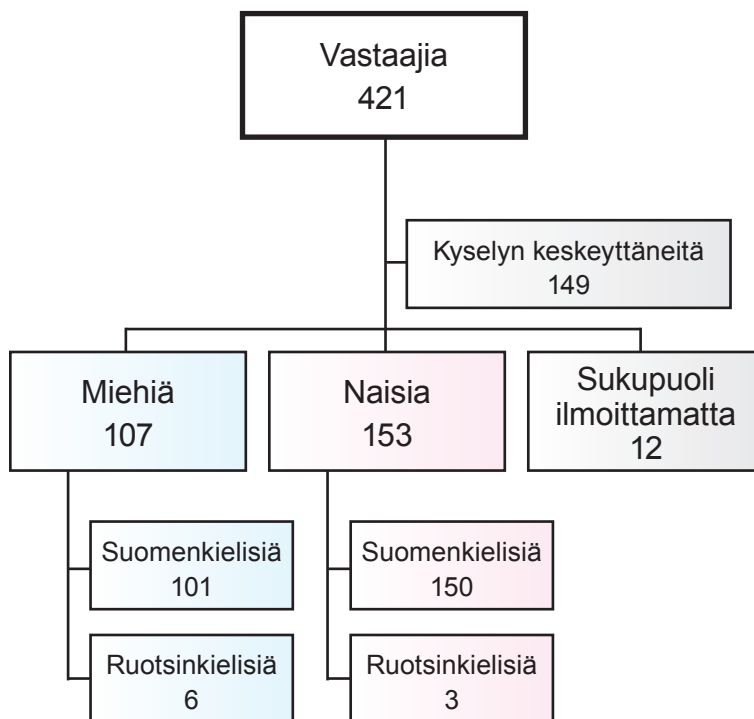
Nyt aloitettua kartoitustyötä on tarkoitus jatkaa tekemällä vastaava kysely viiden vuoden välein. Jatkossa tulisi laajentaa yhteistyötä eri tilasto- ja tutkimustahojen kanssa. Tällöin viittomakielisten ikäihmisten seuranta tarkasteltaisiin suhteessa muuhun tilasto- ja tutkimustietoon.

Monet ikäihmiset olivat halukkaita kertomaan omia elämäntarinoitaan haastattelun yhteydessä, joten haastattelutilanteen kuvaaminen videolle olisi ollut tarpeellista. Haastattelutilanteissa ilmeni, kuinka tärkeää viittomakielinen kohtaaminen kasvoista kasvoihin oli, ja kuinka suuri tarve haastateltavilla oli tulla kuulluksi. Osallistujien positiivinen palaute tuki kartoitustyön kehittämistä.

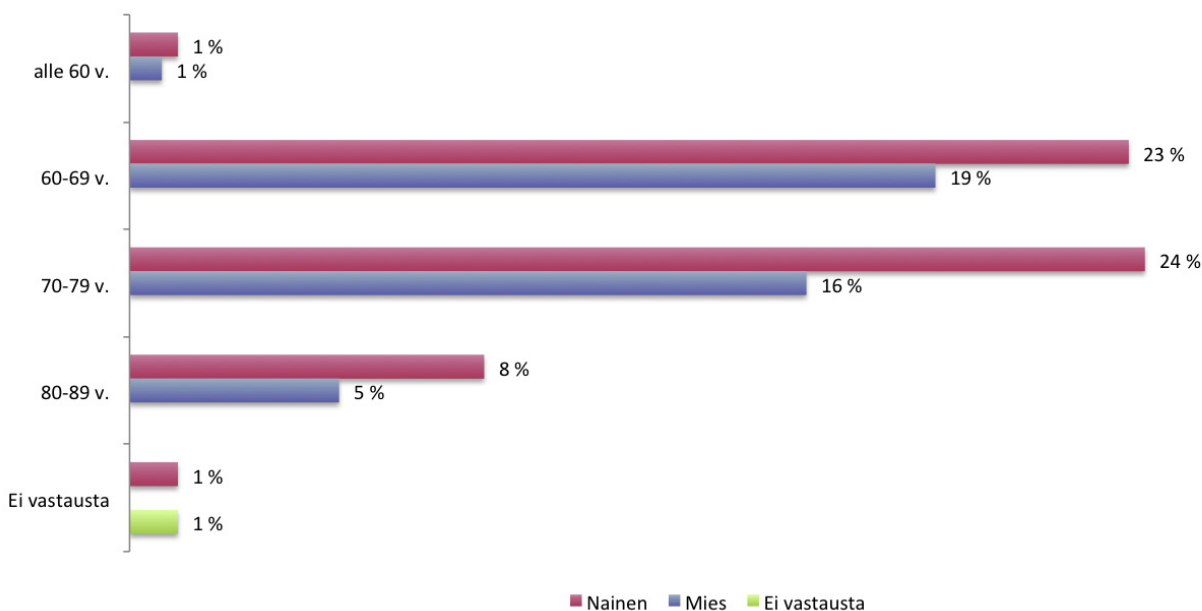
Kartoituksen kohderyhmänä olivat yli 60-vuotiaat viittomakieltä käyttävät kuurot, huonokuuloiset ja kuurosokeat. Viittomakieltä käyttäviä ikääntyviä maahanmuuttajia ei kartoituksella tavoitettu. Jatkossa on hyvä selvittää heidän lisäksi viittomakielisten kuulevien ikääntyneiden tilannetta.

Kyselyyn vastasi 421 ja kyselyn keskeyttäjiä oli 149. Vastaajista 107 on suomenkielisiä miehiä ja 153 suomenkielisiä naisia, 12 ei ilmoittanut sukupuoltaan. Ruotsinkielellä vastanneita oli 9 (kuvio 1 a-b).

Kuvio 1a - Vastaajien jakauma

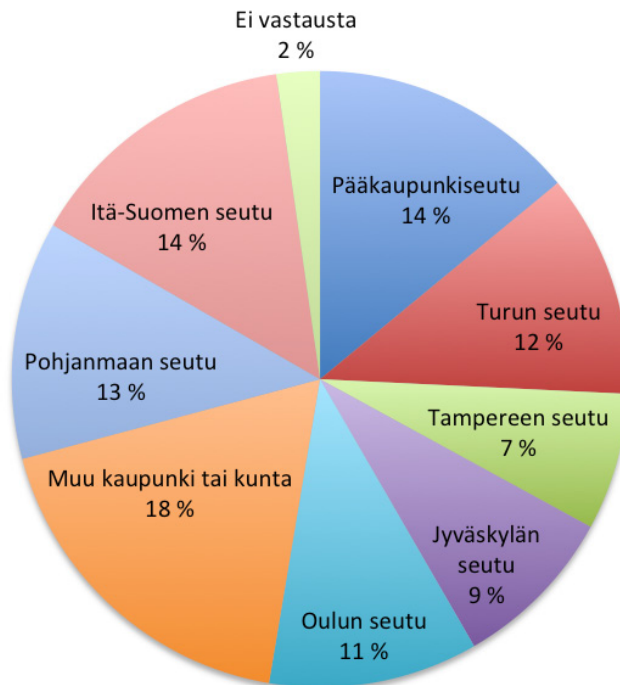

Kuvio 1b - Vastaajien ikäjakauma

Vastauksia kerättiin koko Suomesta ja vastaukset jakautuivat melko tasaisesti alueittain (kuvio 2). Aluevaihtoehtoja oli seitsemän; pääkaupunkiseutu, Turun seutu, Tampereen seutu, Jyväskylän seutu, Oulun seutu, Lappeenrannan seutu, Itä-Suomi ja muut kaupungit. Kartoitustyön pohjalta luotiin ”muut kaupungit” -kohdasta oma alue: Pohjanmaan seutu. Lappeenrannan seudulla oli liian vähän vastaajia. Siksi Lappeenrannan seudun vastaajat siirrettiin Itä-Suomen seudun vastaajien joukkoon.

Kuvio 2 - Alueelliset vastausprosentit

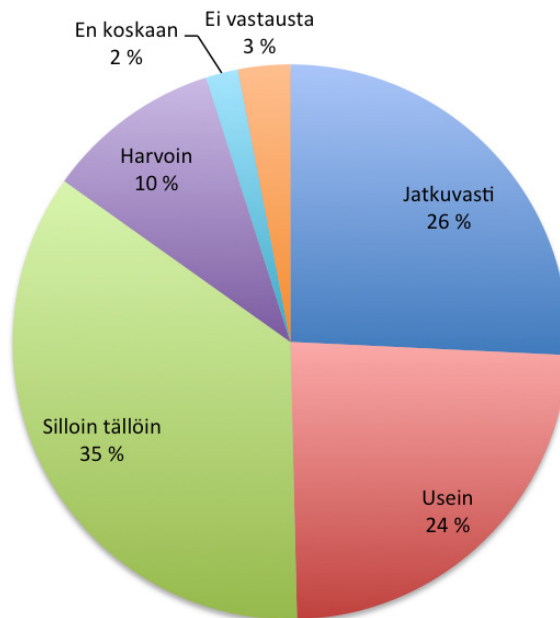
Lähes kaikki vastaajat ovat saaneet päästötodistuksen kuurojen koulusta. Kuurojen koulut olivat vastaajien kouluaikana asuntolakoulumuotoisia. Opetus toteutui puhemenetelmänä eli viittomakieltä ei saanut käyttää opetuksessa, mutta vapaa-aikana oppilaat viittoivat keskenään. Viittomakielen käytöstä rangaistiin ja se jätti moniin pysyvät henkiset arvet (Salmi - Laakso 2005).

Kartoitusaineistosta käy ilmi, että jossakin viittomakielisten ikäihmisten ympäristössä ei juurikaan käytetä viittomakieltä. Vastauksia tarkasteltaessa huomaa, että kenelläkään vastaajalla ei ole mahdollisuus käyttää viittomakielisiä palveluita niin paljon kuin hän haluaa tai hänellä on oikeus.

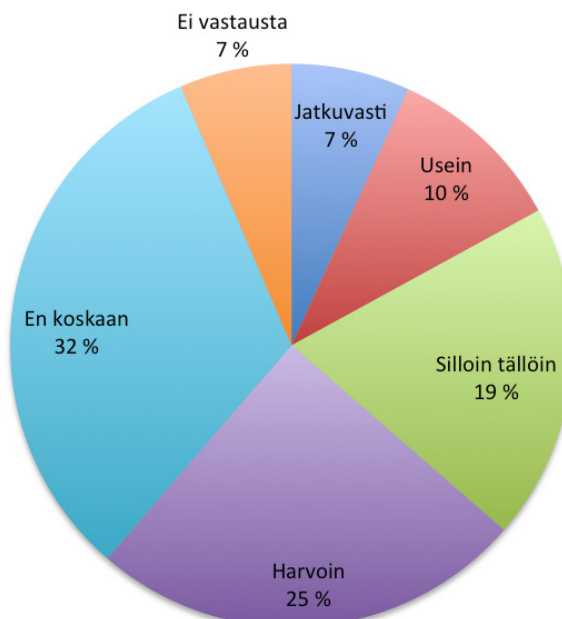
4.2. Itsenäinen ja sosiaalinen arki

Kyselyssä kartoitettiin vastaajien omaa kokemusta heidän onnellisuudestaan. Alueellisia eroja onnellisuudessa ei juuri ole. Vastaajista 35 % totesi olevansa silloin tällöin onnellinen (kuvio 3) ja 32 % vastasi, ettei koe olonsa koskaan yksinäiseksi (kuvio 4).

Kuvio 3 - Tunnetko olevasi onnellinen?

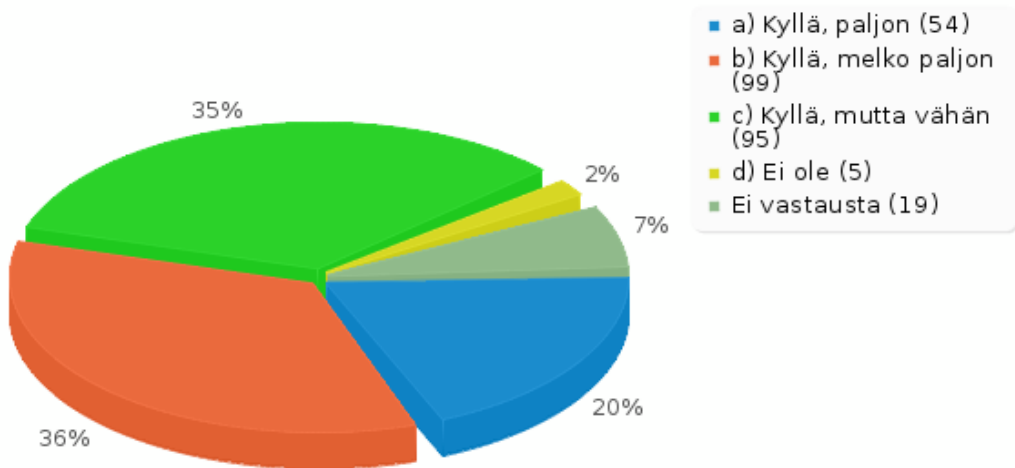

Kuvio 4 - Tunnetko olosi yksinäiseksi?

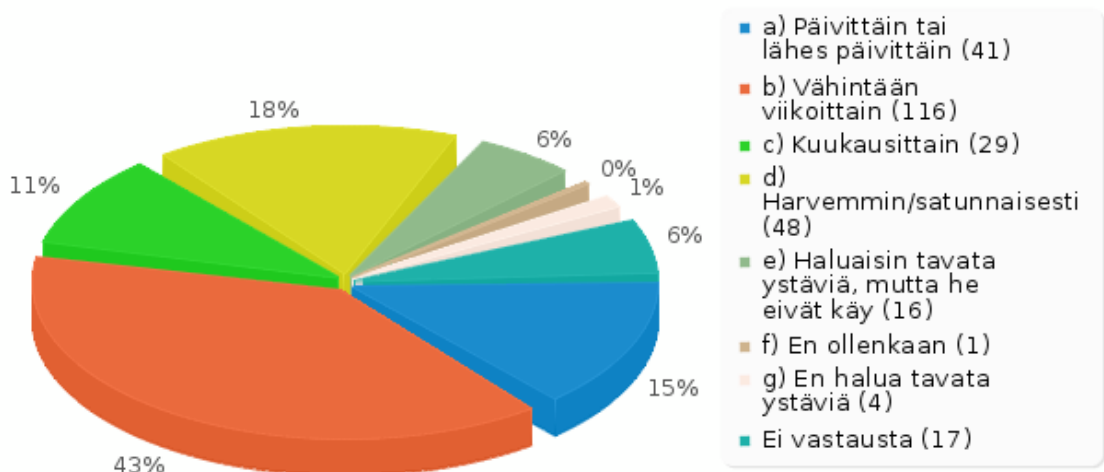

Vastaajat ilmoittivat, että heillä on melko paljon kuuroja ystäviä tai tuttavias (kuvio 5). Vastaajat ilmoittivat tapaavansa ystäviään useimmiten vähintään viikoittain, moni tapaa ystäviään myös lähes päivittäin (kuvio 6). Suurin osa heistä viittaa myös päivittäin jonkun kanssa (kuvio 7).

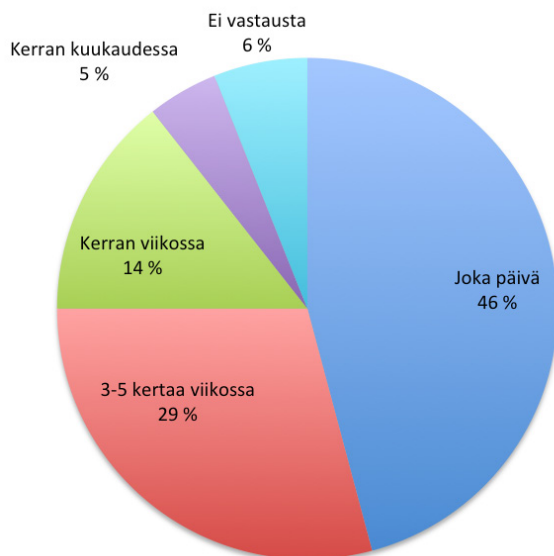
Kuvio 5 - Kuinka paljon kuuroja ystäviä tai tuttavias sinulla on?

Kuvio 6 - Kuinka usein tapaat ystäviä?

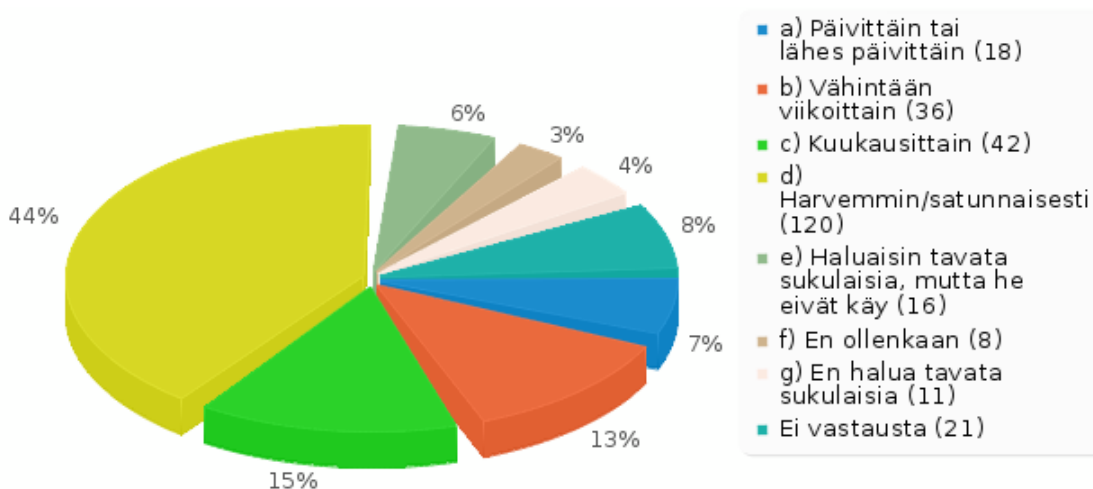

Kuvio 7 - Kuinka usein viitot jonkun henkilön kanssa

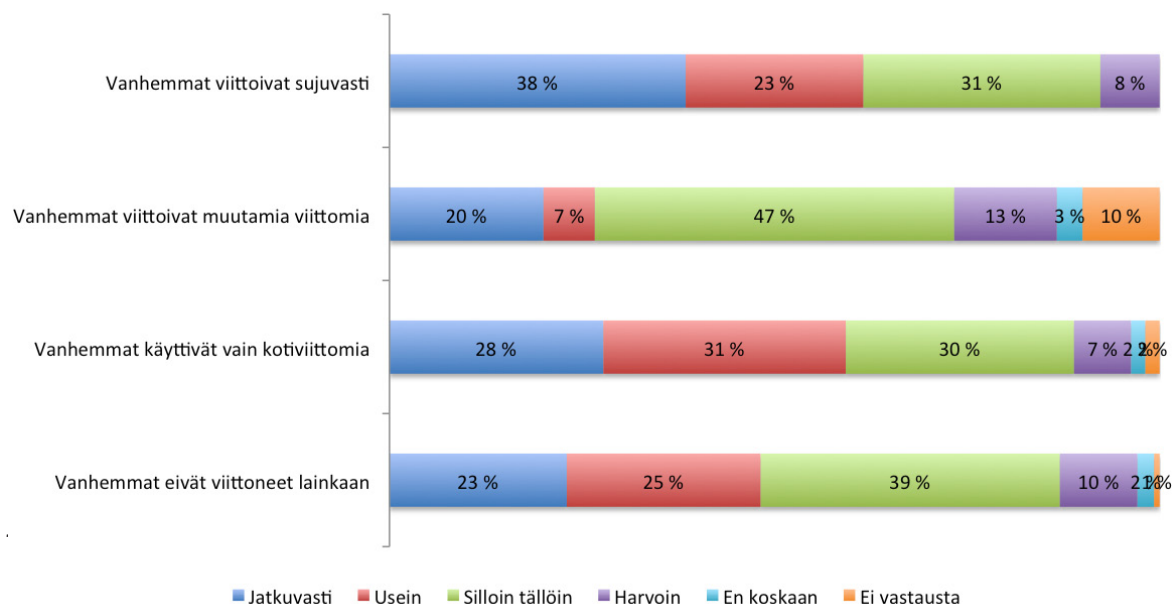
Vastausten perusteella voidaan todeta, että ystävät ovat tärkeitä vastaajille. Mutta täytyy muistaa huomioida ne vastaajat, jotka kokevat yksinäisyyttä elämässään. Vastaajat ilmoittivat, että sukulaisten tapaamiskerrat ovat lukumääriltään vähäisemmät kuin ystävien tapaamiset (kuvio 8). Tähän voidaan pitää todennäköisenä syynä muun muassa sukulaisten viittomakielen taidon puutetta ja/tai sitä, että sukulaiset asuvat kaukana.

Kuvio 8 - Kuinka usein tapaat sukulaisia?

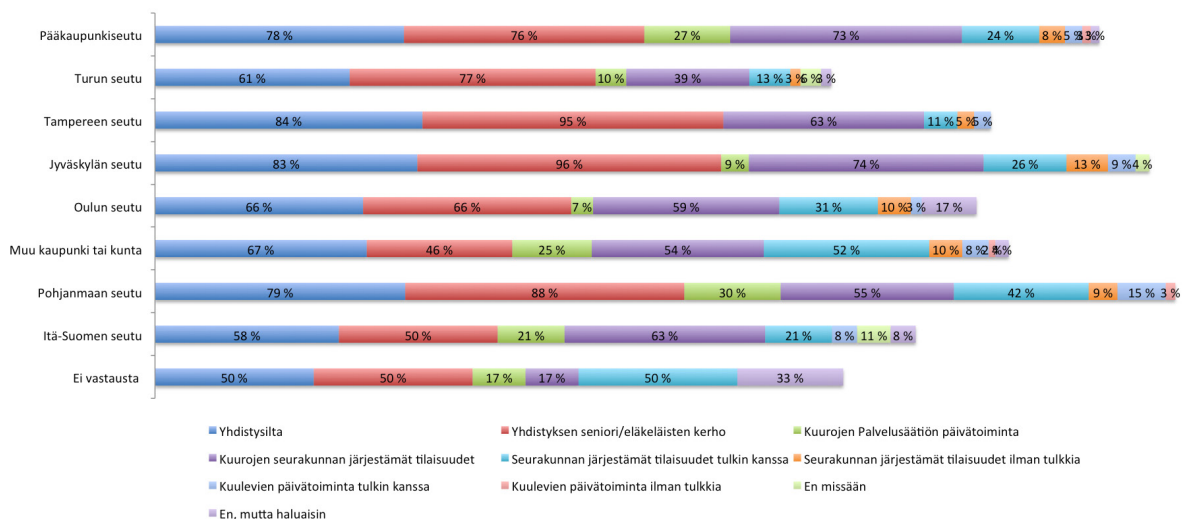
Ne vastaajat, joiden kotona käytettiin lapsuudessa viittomakieltä tai kotiviittomia, suhtautuvat elämään myönteisemmin. Se sijaan ne vastaajat, joiden kotona ei viittottu lainkaan tai viittottiin vähän, mainitsevat useammin olevansa vain harvemmin onnellisia (kuvio 9).

Kuvio 9 - Tunnetko olevasi onnellinen? – Kotona viittomisen vaikutus

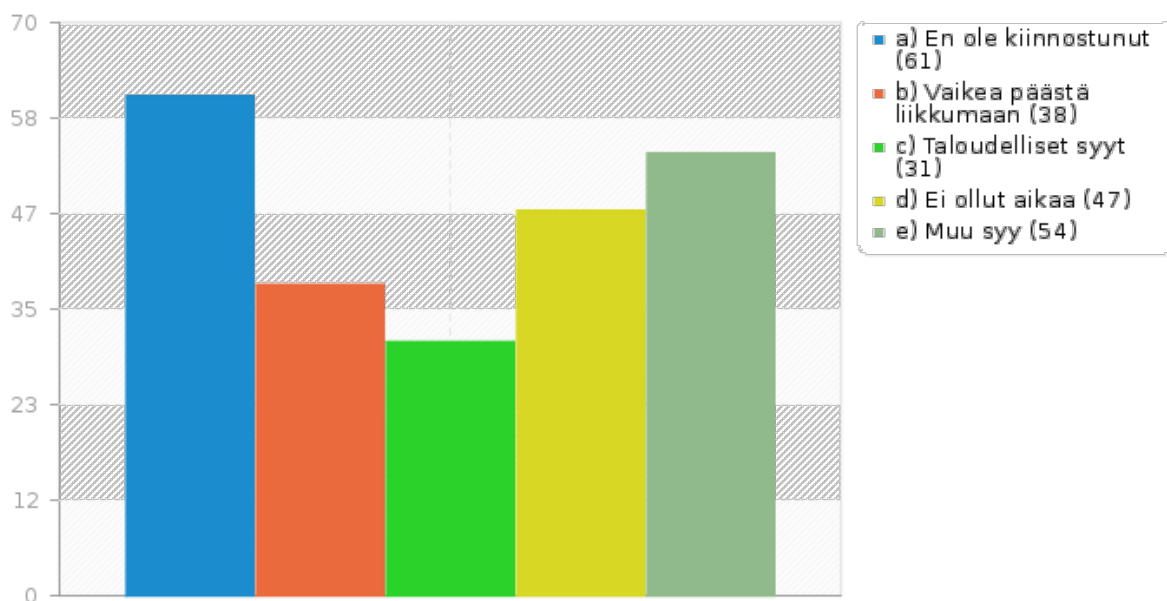
Viittomakielellä tapahtuvat toiminnot ja tapahtumat ovat vastaajien keskuudessa suosittuja (kuvio 10). Reilu kaksi kolmasosa vastaajista käy kuurojen yhdistyksen yhdistysillan lisäksi yhdistyksen seniori- tai eläkeläiskerhossa. Vastauksista on kuitenkin havaittavissa, että mitä enemmän ikää on, sitä enemmän seniori- tai eläkeläiskerho toimii ainoana kokoontumispaikkana. Sen lisäksi isommissa kaupungeissa yksin asuvat käyvät enimmäkseen ainoastaan seniori- tai eläkeläiskerhossa, jotka toimivat päiväsaikaan. Tämä voi johtua siitä, että yksin asuvat vastaajat ovat enimmäkseen vanhemmanpuoleisia leskiä, jotka eivät uskalla liikkua yksin ulkona ja ulkona liikkuminen on vähentynyt huonon kunnon tai sairauden vuoksi.

Kuvio 10 - Käytkö seuraavissa toiminnoissa? (Alueelliset erot)

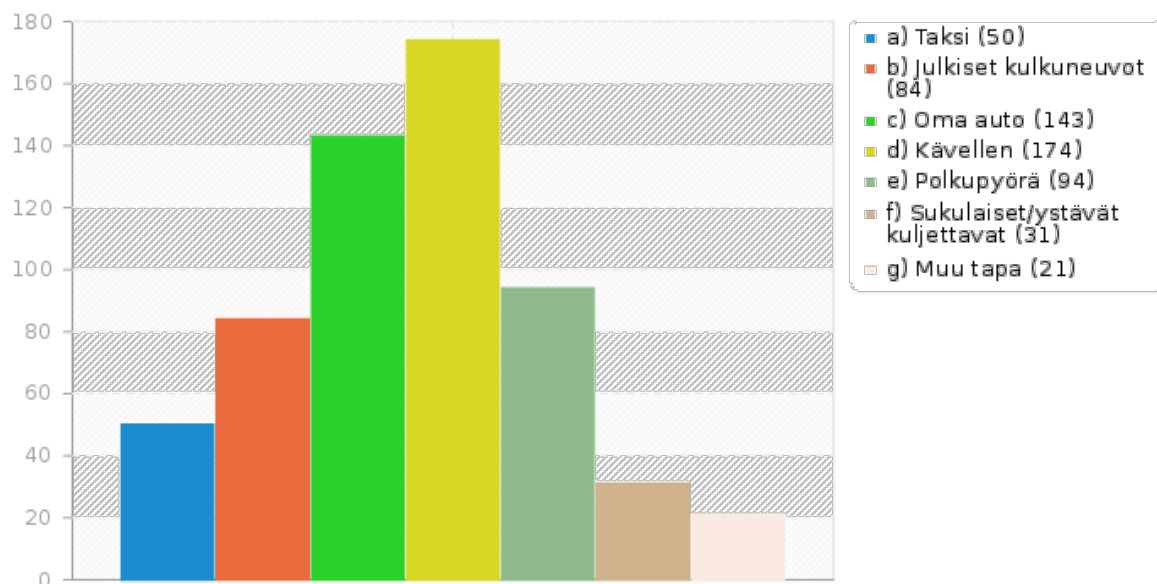
Siihen, miksi vapaa-ajan toimintaan on vaikea osallistua vastaajat pitivät suurimpi-
na syinä muun muassa kiinnostuksen puutetta ja vaikeutta päästä liikkumaan että
taloudellisia syitä (kuvio 11).

Kuvio 11 - Miksi et ole osallistunut vapaa-aikatoimintaan?

Kun fyysiset rajoitteet estävät liikkumasta julkisilla kulkuneuvoilla, mahdollisuudelle osallistua viittomakielisiin kokoontumisiin ja tapahtumiin olisi turvattava nykyistä enemmän esimerkiksi toimivan kuljetuspalvelun turvin. Joillekin kynnys lähteä yksin isompiin viittomakielisiin tapahtumiin tai kokoontumisiin voi olla hyvin korkea (kuvio 12).

Kuvio 12 - Kuinka liikut kodin ulkopuolella?

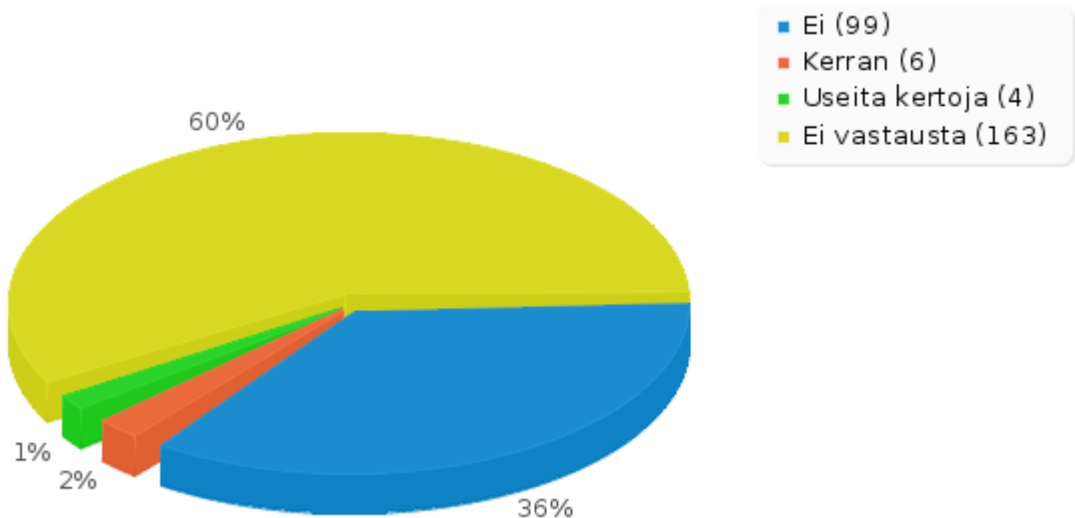

“Onko kuurous fyysinen este? Pääseekö osallistumaan?”

Kuuro, viittomakielinen 67-vuotias rouva asuu noin 35 kilometrin päässä asutuskeskuksesta, jossa kerran kuukaudessa kokoontuu Kuurojen eläkeläisten kerho. Rouva on leski ja hänen lapsensa ovat muuttaneet pois paikkakunnalta. Ainoat viittomakieliset kontaktit hänellä on ns. kaupungissa, jonne aiemmin pääsi linja-autolla, mutta sitten ajovuoroja supistettiin niin, että ainoastaan niin sanotut koululaiskyydit toteutettiin arkisin klo 7.20 ja paluumahdollisuus oli klo 16.30. Kuurojen yhdistys ja kerhot kokoontuivat sellaisina aikoina, että julkisten liikennevälineitten käyttö ei onnistunut. Rouva on vähävarainen, eikä hänellä riitä rahaa taksimatkoihin. Hänelle haettiin asuinkunnasta vammaispalvelulain ja myös sosiaalihuoltolain mukaista taksikorttia, mutta molemmat evättiin sillä perusteella, että kuurous ei ole fyysinen vika. Erinäisten puhelinsoittojen jälkeen kuntoutussihteeri sai asiakkaalle sosiaalihuoltolain mukaisia taksikyytejä 8 kpl kuukaudessa.”

Viittomakielisen tukihenkilötoiminnan avulla saadaan sosiaalisista syistä syrjäytyneet ikäihmiset mukaan virikkeelliseen toimintaan. Vastaajista 4-6 ilmoitti, että hänellä käy tukihenkilö (kuvio 13). Vähäiseen tukihenkilön käyttömäärään syynä pidetään tukihenkilöiden vähäisyyttä.

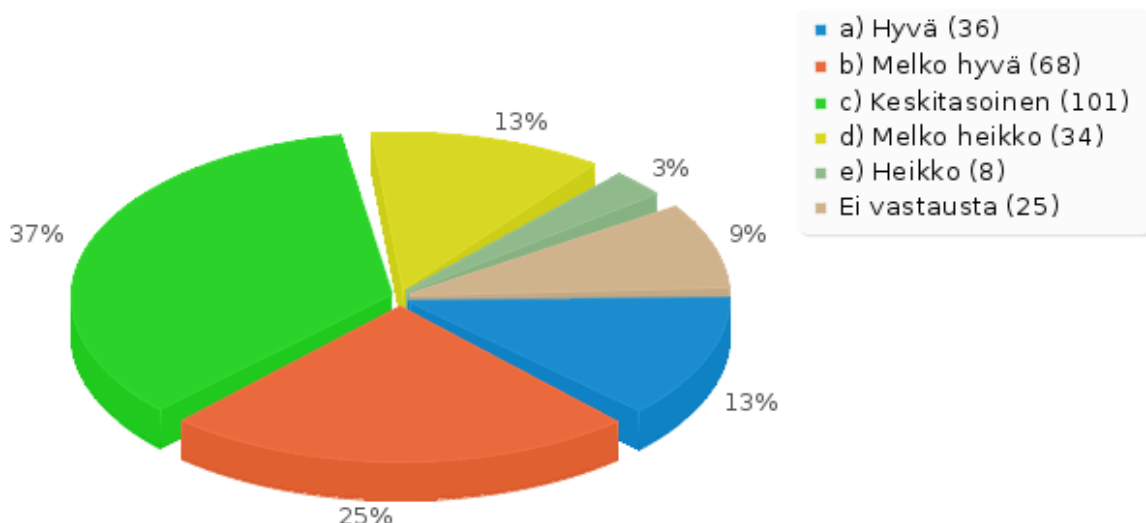
Kuvio 13 - Onko Kuurojen Liiton viittomakielisten vapaaehtoistoiminnan tukihenkilö vuoden (12 kk) aikana käynyt sinun luonasi?

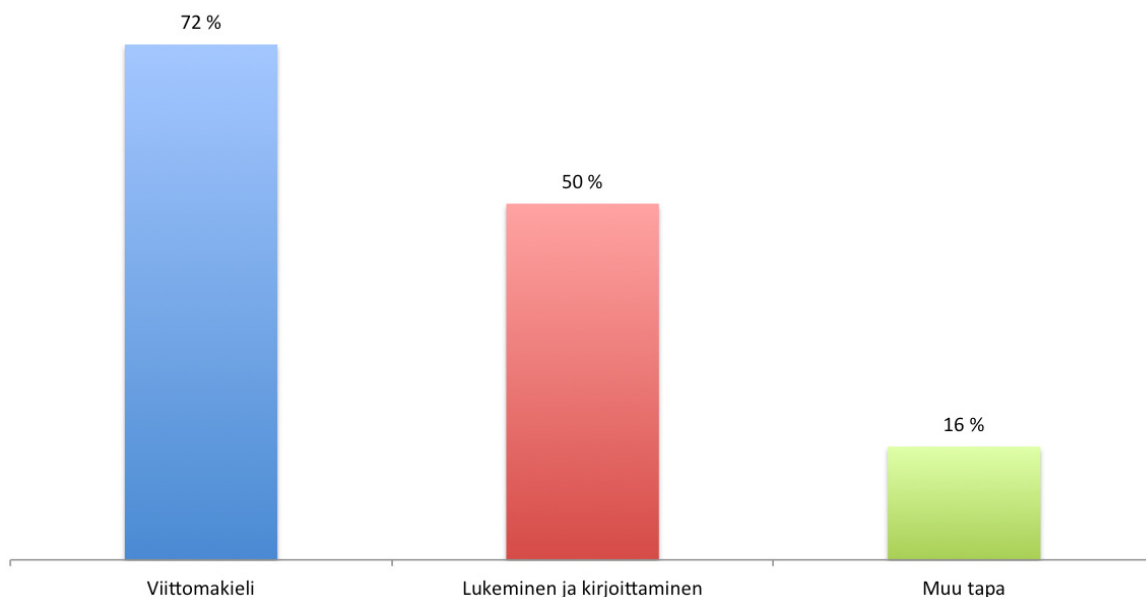
4.3. Ikätekniologia, tiedonsaanti, kommunikaatio ja ilmaisuvapaus

Lapsuuden aikaisella yleisellä suhtautumisella viittomakieleen ja kuurouteen on vahva vaikutus kuurojen omaan suhtautumiseen kuuleviin ja viittomakielen käyttöön. Kielen avulla voi hoitaa omia asioitaan, ystävyssuhteita ja ennen kaikkea tulla ymmärretyksi sekä ymmärtää. Puhemenetelmäopetuksen seurauksena monien vastaajien kirjoitetun suomen tai ruotsin kielen taito on melko heikko tai keskitasoinen. Valtaosa vastaajista käyttää viittomakieltä ensisijaisena kommunikointikeinona (kuvio 14a-b).

Kuvio 14a - Mikä on suomen- tai ruotsinkielen taitosi?

Kuvio 14b - Mitä kieltä käytät eri palveluissa?

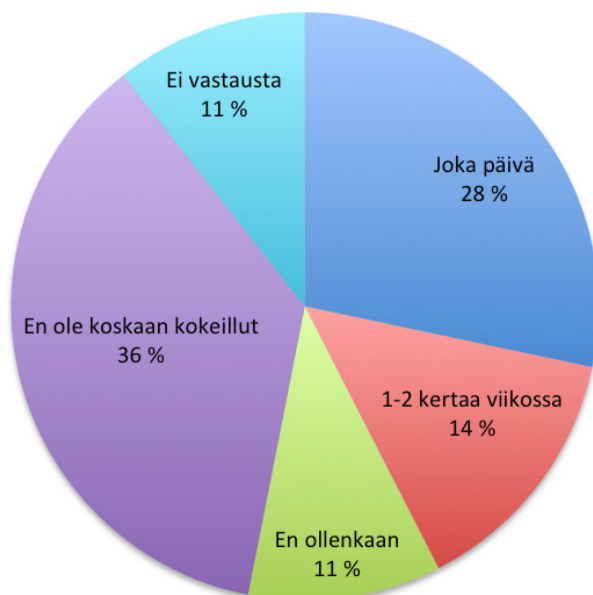
Kysyttäessä television katselutottumuksista lähes puolet vastaajista haluaa enemmän viittomakielisiä ohjelmia. Puolet vastaajista toivoo myös enemmän tekstitettyjä ohjelmia. Reilu kaksi kolmasosa (68 %) vastaajista kertoo seuraavansa viittomakielisiä uutisia päivittäin.

Neljäsosa vastaajista (25 %) ei ole koskaan käyttänyt internetiä, yksin asuvien osuus (36%) on tässä ryhmässä suuri (kuvio 15 a-b).

Kuvio 15 a - Miten usein käytät internetiä?

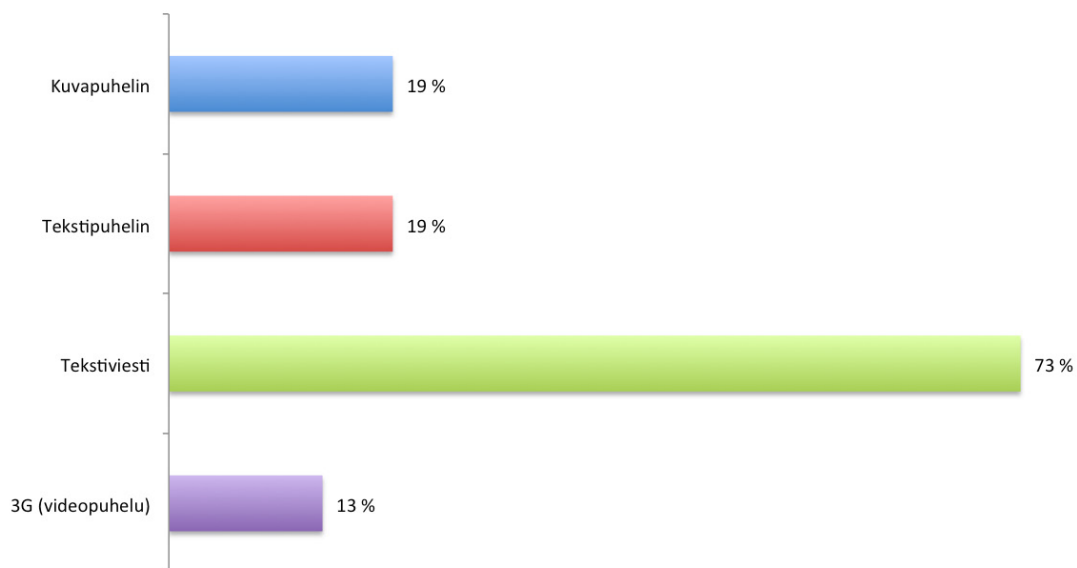

Kuvio 15b - Miten usein käytät internetiä? (Yksinasuva)

Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että teknologia koetaan vieraaksi, eikä yksin uskalleta kokeilla. Älypuhelisten lisääntyessä viittomakieliset ikäihmiset tarvitsevat entistä enemmän viittomakielistä opastusta eri teknologiavälineiden käytössä (älypuhelimet, internet, videopuhelut). Esimerkiksi reilu 85 % vastaajista ei ole koskaan kokeillut videopuheluja (kuvio 16).

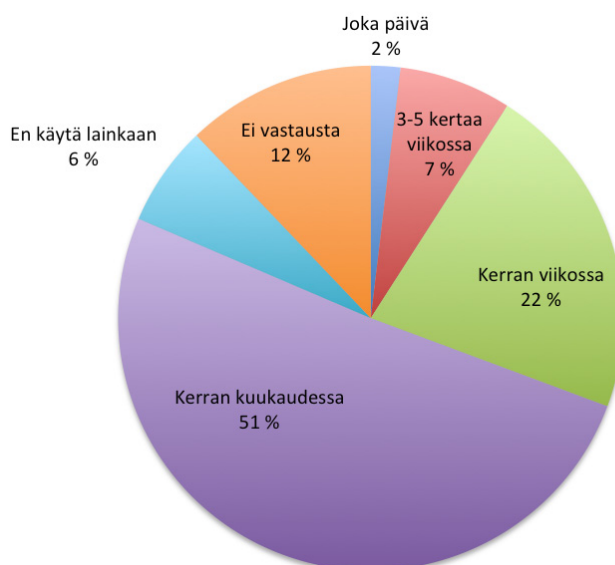
Kuvio 16 - Minkälaista puhelinta käytät?

4.4. Tulkkauspalvelut

Lähes puolet vastaajista kertoo käyttävänsä viittomakielen tulkkia kerran kuukaudessa, vain viidesosa vastaajista käyttää tulkkia kerran viikossa (kuvio 17). Luku on todella pieni, kun ottaa huomioon sen, että tulkkauspalvelu on subjektiivinen oikeus. Suomalaisen viittomakielen kielipoliittisen ohjelman mukaan viittomakielen tulkkaus on yksi tärkeimmistä viittomakielisten kuurojen saamista palveluista, sillä se avaa mahdollisuuksia yhdenvertaiseen osallistumiseen ja tiedonsaantiin.

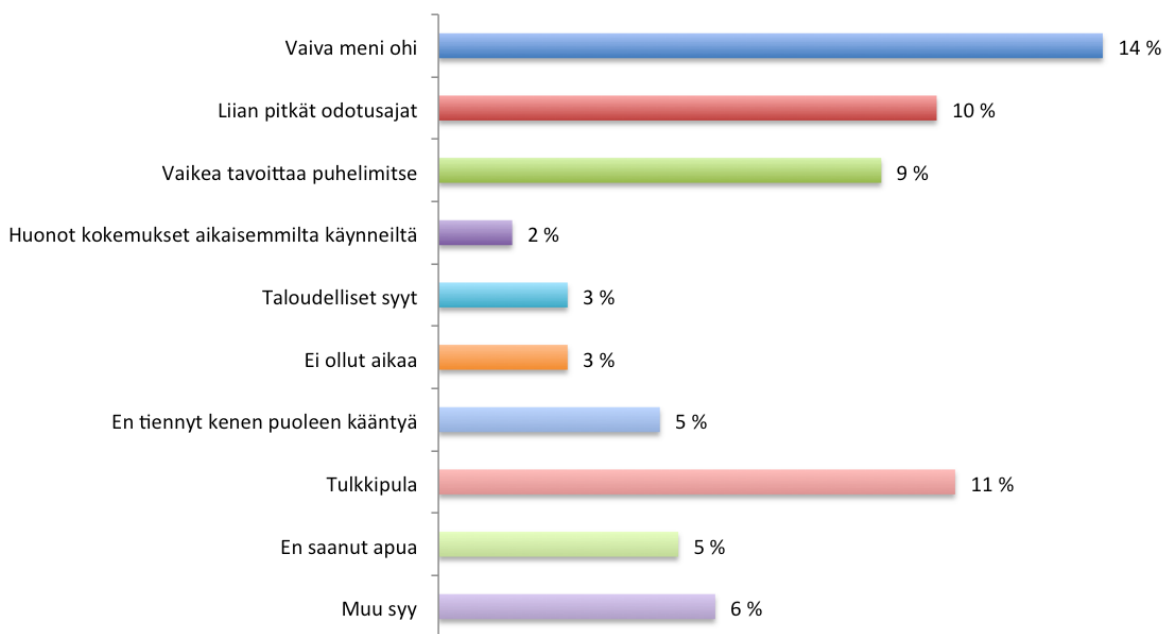
Kuvio 17 - Käytätkö viittomakielen tulkkia?

Tulkin käytön vähäisyyteen on todennäköisesti osittain syynä vastaajien historia, oralismin aika, kun viittomakieltä ei ollut lupa käyttää opetuksessa. Samoin kuulevia lapsia, sukulaisia ja naapureita käytettiin tulkkeina.

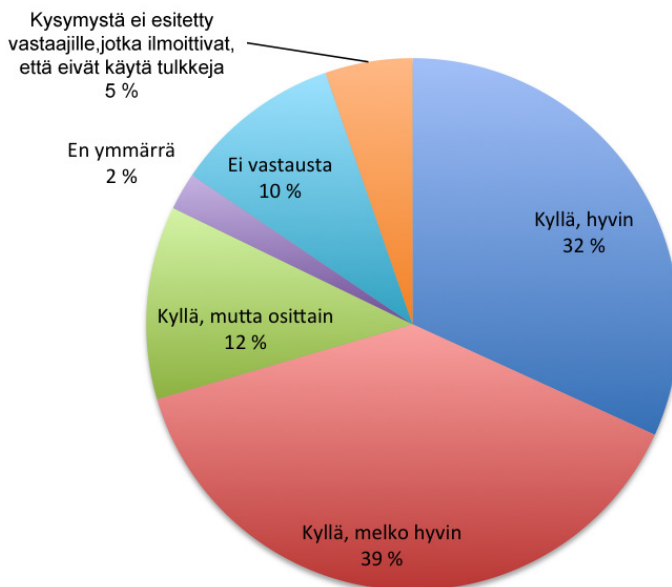
Yhteiskunnan kustantama tulkkipalvelu käynnistyi Suomessa vuonna 1979, ja ennen sitä tulkkeina toimivat kuurojen diakonissat ja omaiset. Elämänikäistä tottumusta tulkkauspalvelujen käyttöön ei ole muodostunut. Tulkin vähäiseen käyttöön syynä voi olla vastausten perusteella myös se, että tulkkeja ei aina saada. Tämä voi olla jopa esteenä lääkäriin hakeutumiselle (kuvio 18).

Kuvio 18 - Miksi et hakeutunut lääkäriin

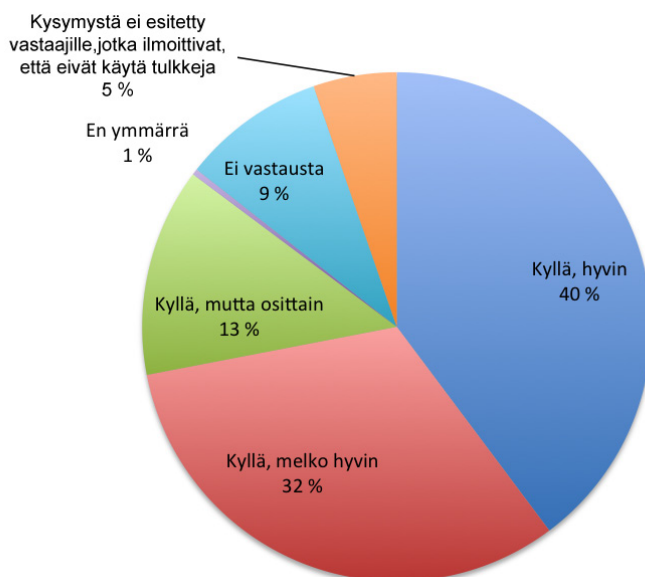
Tulkin ja asiakkaan keskinäisen kommunikoinnin sujuvuus on olennainen tulkkaus-tilanteen onnistumiselle. Alle kaksi viidesosaa vastaajista toteaa tulkin ymmärtävän vastaajan viittomista ”melko usein” (kuvio 19). Luku on huolestuttavan pieni, koska väärinymmärryksen riski on tässä tapauksessa suuri.

Kuvio 19 - Ymmärtääkö tulkki viittomistasi usein?

Viittomakielisen ikäihmisen itsemääräämisoikeuteen vaikuttaa myös se, että millaista tietoa hän saa. Päätösten pitäisi perustua monipuoliseen ja oikeaan tietoon. Joskus tähän tarvitaan myös viittomakielen tulkkia, joka välittää puhutun informaation viittomakieliselle ikäihmiselle. Suurin osa vastaajista toteaa ymmärtävänsä tulkkia hyvin, mutta joukkoon mahtuu paljon sellaisia jotka toteavat ymmärtävänsä tulkkia vain melko hyvin tai osittain (kuvio 20).

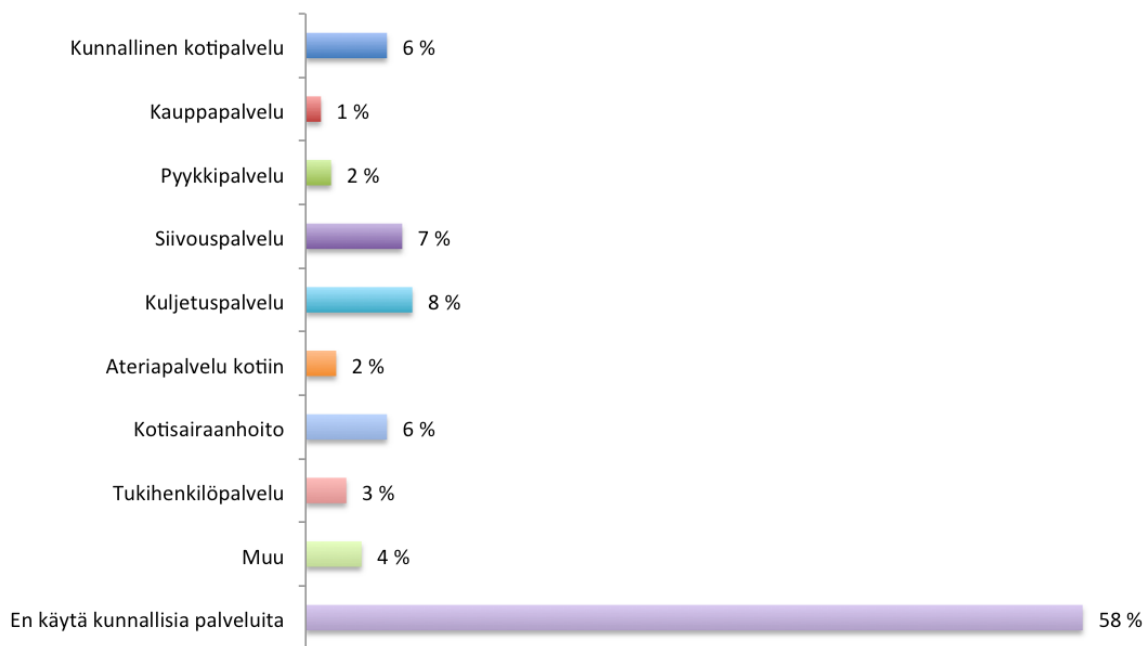
Kuvio 20 - Ymmärrätkö tulkin viittomista usein?

4.5. Viittomakieliset vanhuspalvelut

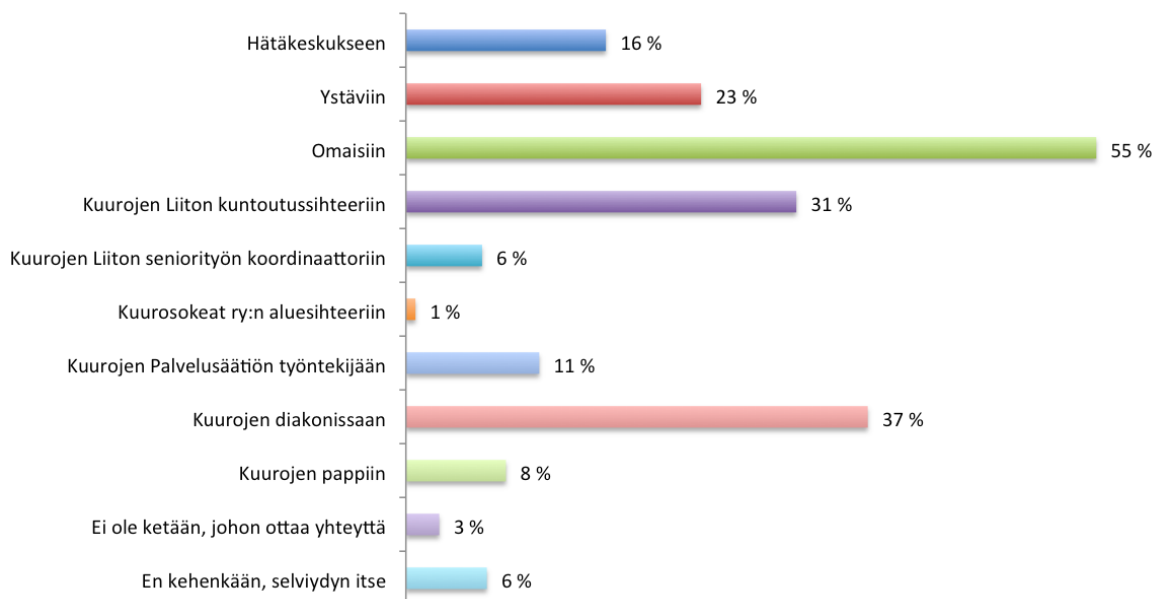
Kartoitusaineistosta käy ilmi, etteivät tämän vuosikymmenen viittomakieliset ikäihmiset elä täydellisessä viittomakielisessä ympäristössä. Vastauksia tarkasteltaessa huomaa, että vastaajilla ei ole mahdollisuus käyttää viittomakielistä palvelua niin paljon kuin hän haluaa tai hänellä on oikeus. Kuntien palvelujen käyttö on kartoitusaineiston perusteella vähäistä, vaikka kunnilla on velvollisuus tarjota kaikille asukkaille palveluja (kuvio 21). Vain viidesosalle (18 %) vastaajista on tehty kotikunnassaan palvelusuunnitelma. Kolmasosa vastaajista (34 %) ei tiedä, mikä palvelusuunnitelma on. Näitä tietämättömiä on yhtä paljon jokaisesta ikäluokasta. Enemmistö vastaajista kertoo, ettei heidän kotikunnassaan ole viittomakieltä osaavaa sosiaalityöntekijää.

Kuvio 21 - Mitä kunnallisia palveluja olet käyttänyt?

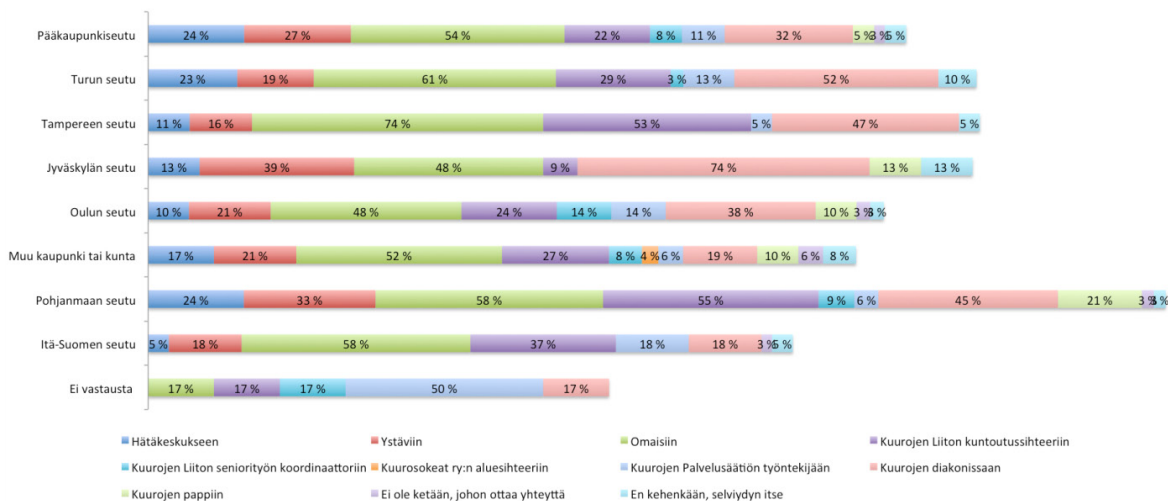
Kysyttäessä keneen vastaaja ottaisi yhteyttä kun tarvitsee apua, yli puolet vastaajista ottaisi ensisijaisesti yhteyttä omaisiin. Omaisten lisäksi vastaajat turvautuvat seurakunnan kuurojentyöntekijään (kuvio 22). Vastauksia tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto.

Kuvio 22 - Jos tarvitset apua, kehen otat yhteyttä?

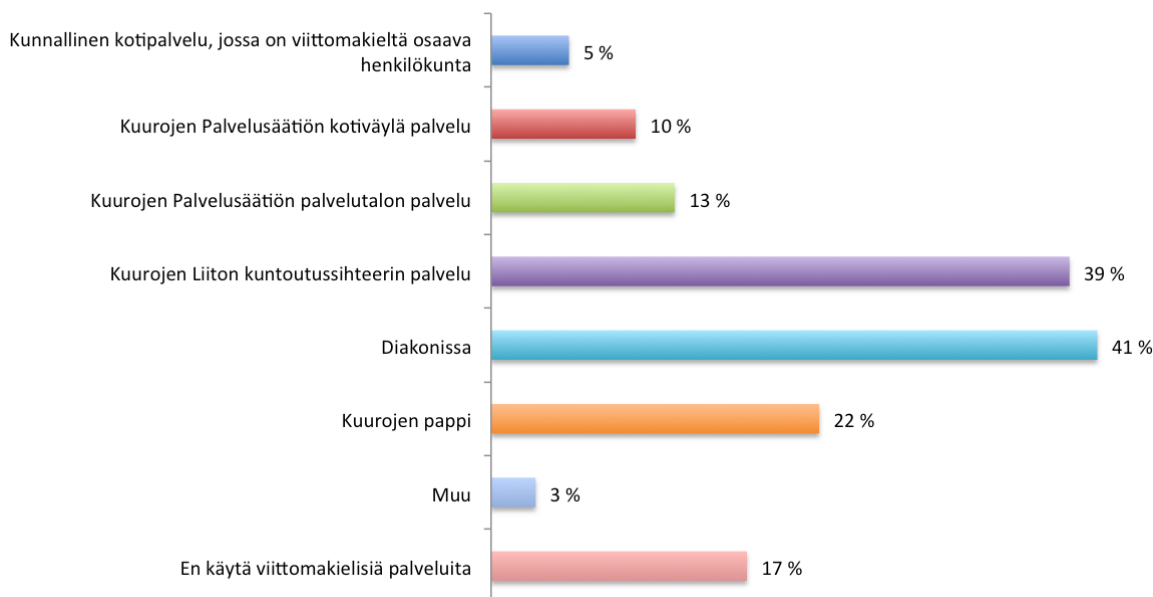
Alueellisia eroja ei juuri ole. Ne tahot, joihin vastaajat ottavat yhteyttä ovat samantyyppisiä koko Suomessa (kuvio 23).

Kuvio 23 - Jos tarvitset apua, kehen otat yhteyttä? (alueelliset erot)

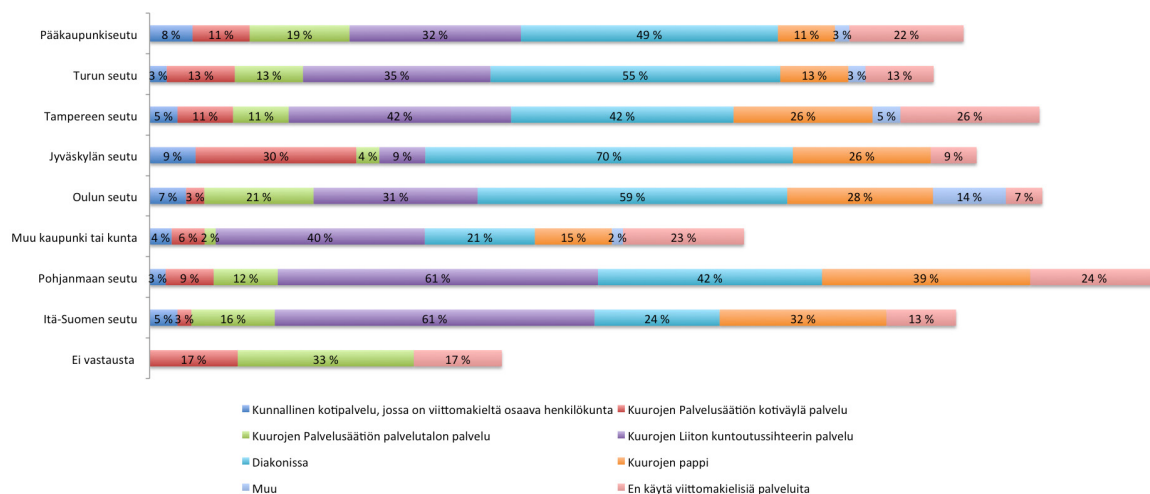
Kuurojen Liiton kuntoutussihteerin palveluja käyttää vajaa kaksi viidesosa (39%) vastaajista. Seurakunnan diakonissan palveluja käyttää myös reilu kaksi viidesosa (41%) vastaajista. Vastauksista ei kuitenkaan käy ilmi, käyttävätkö vastaajat molempia palveluja, koska vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto (kuvio 24).

Kuvio 24 - Mitä viittomakielisiä palveluja olet käyttänyt?

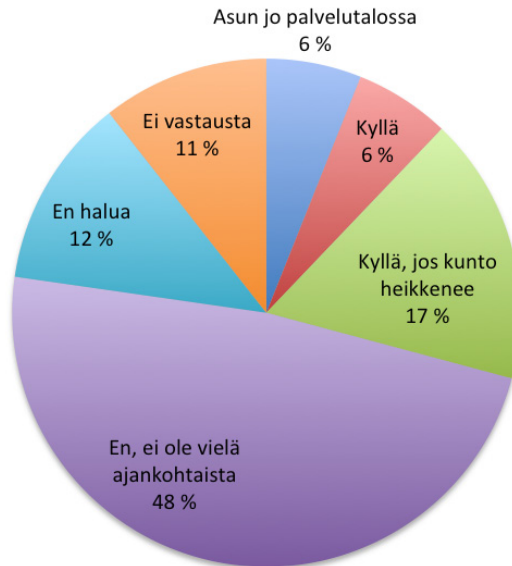
Vastauksista on selkeästi pääteltävissä, että tarve viittomakieliselle palvelulle on koko maassa (kuvio 25). Joillakin alueilla käytetään enemmän tiettyä palvelua kuin toisessa. Esimerkiksi haja-asutusalueilla asuvat näyttävät käyttävän muita alueita enemmän kuntoutussihteerin palvelua. Kaikkialla käytetään yhtä paljon seurakunnan kuurojentyöntekijän palvelua. Siellä, missä on seurakunnan työntekijöitä, käytetään paljon seurakunnan työntekijän palveluja.

Kuvio 25 - Mitä viittomakielisiä palveluja olet käyttänyt? - alueelliset erot

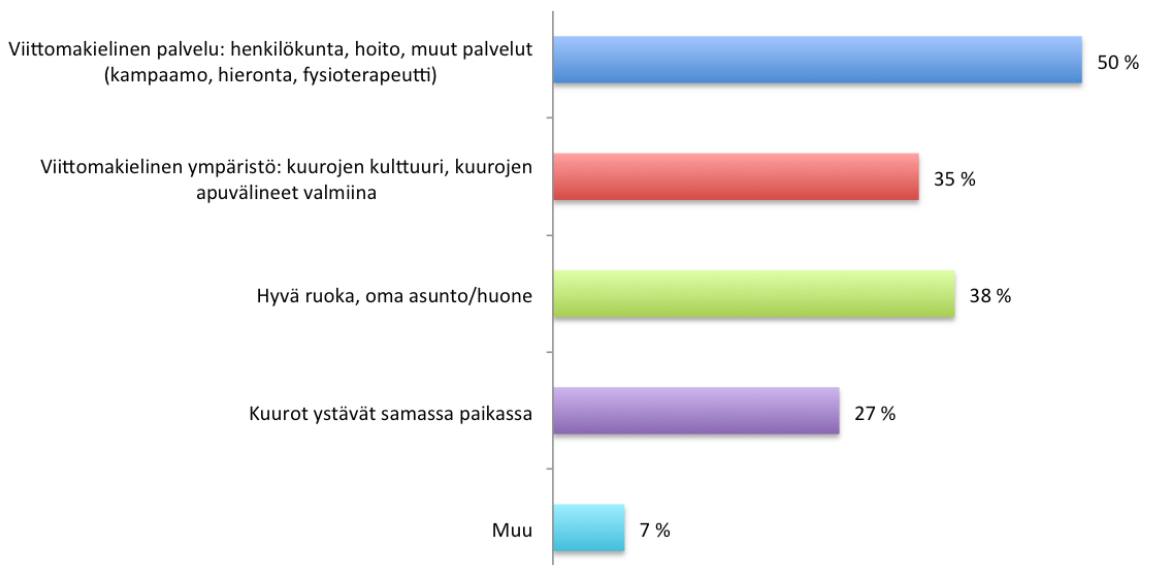

Kuurojen Palvelusäätiön viittomakielisiä palvelukeskuksia on seitsemällä paikkakunnalla. Kysyttäessä halukkuutta muuttaa toiseen kuntaan yli puolet vastaajista vastasi kieltävästi (kuvio 26). Sen sijaan kysyttäessä, mikä on tärkeintä viittomakielisten kuurojen palvelukeskuksessa, viittomakielinen palvelu ja ympäristö nousivat suosituimmiksi vastausvaihtoehdoiksi. Tämä kuvaa hyvin viittomakielisen ikäihmisen tarvetta elää viittomakielisessä ympäristössä ja saada palvelua viittomakielellä (kuvio 27).

Kuvio 26 - Oletko valmis muuttamaan viittomakielisten kuurojen palvelutaloon?

Kuvio 27 - Mikä sinusta on tärkeintä viittomakielisten kuurojen palvelutalossa?

LOPUKSI

Kuuro viittomakielinen mies, iältään yli 60-vuotias, asuu hissittömän talon ylimmäisessä kerroksessa. Hän on perusterve eli lääkkeitä ei ole käytössä. Miehellä on melko vähän kontakteja muihin kuuroihin. Kaksi omaista asuu samassa kylässä, toinen muutaman sadan metrin päässä. Omaiset ovat kuulevia ja eivät osaa viittomakieltä. Kuitenkin he ovat huolehtineet miehen asioista tarvittaessa. Omainen soitti Kuurojen Liiton kuntoutussihteerille, koska mies oli joutunut sairaalaan maattuaan kotona vuorokauden lattialla. Seuraavana päivänä kuntoutussihteri meni tapaamaan miestä. Mies oli käynyt aivokuvauksessa keskussairaalassa ja hänellä oli todettu aivoinfarkti. Kuntoutussihteri meni osastolle samaan aikaan, kuin oli menossa lääkärin kierto. Kuntoutussihteri sanoi aika tuimastikin, että: "Miten te voitte hoitaa pari viikkoa potilasta jos teillä ole mitään yhteistä kieltä?" Osastolla oli luulo, että potilas oli maannut kotona monta päivää ennen kuin hänet oli löydetty. Viittomalla saatiin molemmin puolin joitain epäselvyyksiä korjattua. Samoin potilas kertoi kuntoutussihteerille, miten oli ripuloinut koko päivän ja miten hankalaa oli kun piti odottaa hoitajaa auttamaan vessaan. Potilas oli kirjoittanut paperille sanan: paska. Hoitaja oli siitä päätellyt, että potilas tarvitsee ulostuslääkettä. Kilttinä ja tottelevaisena miehenä hän oli ottanut laksatiivin sillä seurauksella, että maha oli täysin sekaisin. Hoitajaa tämä nauratti, mutta kuntoutussihteriä ja potilasta ei. Palveluohjaaja, omainen ja kuntoutussihteri ovat yrittäneet nyt saada potilaalle räätälöityä jatkohoitoa ja mahdollisesti kotiuttamista. Tällä hetkellä potilas on edelleen terveyskeskuksen osastolla ja odottaa kunnan rivitalosta asuntoa. Vanhaan asuntoon potilas ei voi mennä takaisin, koska vasen jalka on edelleen voimaton ja veltto. Potilas olisi valmis lähtemään kotiin, kunhan koti olisi maan tasalla. Palveluohjaaja yrittää saada maksusitoumusta viittomakieliseen palvelutaloon, jotta potilas pääsisi omakieliseen ympäristöön edes joulua viettämään.

SUOMEN VIITTOMAKIELISTEN IKÄIHMISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISOHJELMAN SUOSITUKSET

Kaikissa viittomakielisiin ikäihmisiin liittyvissä toiminnoissa tulee lähtökohtana olla viittomakielisen ikäihmisen

- hyvinvoinnin edistäminen
- ihmisarvon ja itsenäisyyden kunnioittaminen, yhdenvertainen kuuleminen ja kohtelu
- aktiivisen toiminnan ja omakielisen sosiaalisen vuorovaikutuksen edistäminen
- kodin ulkopuolisiin toimintoihin osallistumisen tukeminen
- yksinäisyyden vähentäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen

Itsenäinen ja sosiaalinen arki

- Itsenäinen elämä edellyttää valintamahdollisuuksia. Viittomakielisten ikäihmisten mahdollisuus tehdä valintoja elinympäristöön, asumiseen ja osallistumiseen liittyen tulee turvata. Yhteiskunnan tukipalvelut, riittävä elintaso ja henkilökohtainen apu tulee olla saatavilla.

- Viittomakielistä päivätoimintaa tulee järjestää, siitä pitää tiedottaa ja turvata viittomakielisten ikäihmisten mahdollisuus osallistua.

- Kuntien tulee käyttää koulutettuja viittomakielisiä ohjaajia viittomakielisten ikäihmisten arkielämän liikkumisen ja aktiivisuuden tukemiseksi.

- Viittomakielisille ikäihmisille suunnattua hengellistä toimintaa seurakunnissa tulee järjestää säännöllisesti ja turvata osallistumismahdollisuus järjestämällä tarvittaessa kuljetus tai saattaja.

- Viittomakielisiä ikäihmisiä tulee rohkaista osallistumaan kuulevien ikäihmisten harastus- ja muihin toimintoihin.

- Viittomakielisille ikäihmisille tulee järjestää mahdollisuus osallistua säännöllisesti valtakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tapahtumiin, leireihin ja lomajaksolle, jotka tukevat heidän kielellistä ja kulttuurista identiteettiään ja edistävät hyvinvointia (liikunta, terveys, ravinto, sosiaalinen vuorovaikutus). Tämä tulee toteuttaa liikunta-, kulttuuri-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä. Yhteistyötä tulee tehdä myös viittomakielialan järjestöjen kanssa.

- Kuntien ja valtion tulee tukea valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia kulttuuri-tapahtumia ja -palveluja, joissa viittomakieliset ikäihmiset saavat nauttia kulttuurista omalla kielellään.

- Viittomakielisten ikäihmisten parissa työskenteleviä vapaaehtoisia tulee arvostaa ja tukea. Vapaaehtois-, vertaistuki- ja ystäväpalvelutoimintaa tulee järjestää kaikkialla Suomessa. Toimintaa tulee toteuttaa yhteistyössä viittomakielialan järjestöjen kanssa.

Ikäteknologia

- Viittomakielisiä ikäihmisiä tulee kannustaa viestintäteknologian käyttöön sekä järjestää henkilökohtaista käytön opastusta ja seuranta.

- Viittomakielisille ikäihmisille tulee turvata mahdollisuus asumiseen liittyvän teknologian käyttöön esteettömän ja hyvinvointia edistävän elinympäristön luomiseksi. Tämä tulee toteuttaa palvelujen tuottajien ja viittomakielialan asiantuntijoiden yhteistyönä.

- Viittomakielisille ikäihmisille tulee turvata etätulkkauksen käytön mahdollisuus sekä siihen liittyvän opastus ja seuranta.

- Viittomakielisille ikäihmisille tulee turvata mahdollisuus esteettömään yhteydenottoon kunnallisten terveyspalveluiden ajanvaraukseen ja puhelinpäivystykseen tekstiviestillä, sähköpostilla tai etätulkkauksella.

- Viittomakielisille ikäihmisille tulee turvata esteetön ja ympärivuorokautinen avunsaanti hätä- ja ensiaputilanteissa siten, että tarvittaessa huomioidaan myös viittomakielisen ikäihmisen teknologian käyttöön ja kommunikaatiotasoon liittyvät rajoitukset. Valtakunnallisessa ja kunnallisissa strategioissa tulee huomioida viittomakielisten ikäihmisten tarpeet ja toteuttamisen tulee perustua järjestöjen, Kelan tulkkauspalveluiden, kunnallisten palveluntuottajien, poliisin, hätäkeskusten, palokunnan ym. yhteistyöhön.

- Viittomakielisen ikäihmisen kriisipalvelua pitää tukea lisäämällä yhteistyötä seurakuntien, kolmannen sektorin ja kuntien palveluntuottajien välillä, jotta avun ja tuen saaminen on nopeaa sekä esteetöntä.

Tiedonsaanti ja ilmaisuvapaus

- Viittomakielisille ikäihmisille tulee järjestää viittomakielistä koulutustarjontaa, joka mahdollistaa itsensä kehittämisen ja vahvistaa identiteettiä ja itsetuntoa.
- Viittomakielisille ikäihmisille tulee järjestää viittomakielisiä luentoja, kursseja sekä muuta ryhmämuotoista toimintaa, jossa he saavat oman hyvinvointinsa ylläpitämistä tukevaa ja terveysongelmia ennaltaehkäisevää tietoa ravitsemuksesta, vanhenemisesta ja ikäihmisten sairauksista.
- Yleisradion ja kaupallisten tv-kanavien tulee kääntää viittomakielelle ja/tai tekstittää ikäihmisille suunnattuja ajankohtais-, urheilu- ja viihdeohjelmia yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.
- Yhteiskunnan palveluista tulee tiedottaa viittomakielellä. Viittomakielisillä tiedotteilla, oppailla ja ohjeilla voidaan turvata tiedonsaantia ja aktivoida viittomakielisiä ikäihmisiä hyödyntämään niitä palveluita, joihin heillä on oikeus.
- Viittomakielisillä ikäihmisillä on oikeus käyttää omaa kieltään kuulevien palveluissa. Palvelutalojen tulee järjestää viittomakielistä tiedotusta ja vuorovaikutusta viittomakieliselle ikäihmiselle yhdenvertaisuuden ja sosiaalisten suhteiden tukemiseksi sekä mielenterveyteen liittyvien riskitekijöiden ehkäisemiseksi.
- Niille viittomakielisille ikäihmisille, joiden suomen- tai ruotsinkielen taito ei ole riittävä kirjalliseen asiointiin, tulee järjestää käännöspalvelua.

Tulkkaukspalvelut

- Viittomakielisiä ikäihmisiä tulee rohkaista käyttämään tulkkaukspalvelua kaikessa asiointissa ja muussa toiminnassaan kuulevien kanssa.
- Viittomakielisille ikäihmisille pitää suositella viittomakielen tulkin tilaamista kotiin henkilökohtaisten asioiden hoitoon tai yhteydenpitoon kuuleviin lähiomaisiin/ystäviin puhelinyhteydellä. Itsenäistä ja aktiivista vuorovaikutusta sekä sosiaalista verkostoa on tuettava.
- Viittomakielisiä ikäihmisiä, heidän omaisiaan ja ystäviään tulee rohkaista tulkkipalvelun käyttöön ja tilaamaan viittomakielen tulkki paikalle asiointi- ja muihin tilanteisiin. Näin turvataan kommunikoinnin sujuvuus ja viittomakielisen ikäihmisen tiedon saanti

sekä se, että hänen tahtoaan voidaan kuulla.

- Tulkkauspalvelun tilaamisesta ja käytännön toiminnasta tulkkauksilanteessa tulee laatia viittomakielisille ikäihmisille ja omaisille soveltuvat ohjeet.
- Viittomakielisten ikäihmisten tulkkauspalveluiden toimivuutta tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehtävillä kyselyillä. Viittomakielisten ikäihmisten tulkkaustarpeet ja –toiveet pitää huomioida tulkkikoulutuksessa.

Muut palvelut

- Viittomakielistä ikäihmistä itseään tulee kuulla ennen koti-, asumis- tai muita palveluita koskevien ratkaisujen tekoa. Toimivien käytännön ratkaisujen löytämiseksi tarvitaan asiantuntevaa palveluohjausta ja palvelutarpeen arviointia viittomakielen ja viittomakielisen yhteisön kulttuurin näkökulmasta.
- Viittomakielisten ikäihmisten koti- ja laitoshoidon sekä palveluasumisen saatavuus tulee turvata, jotta viittomakieliset ikäihmiset saavat asianmukaista hoitoa ja turvaa. Viittomakielisiin ikäihmisiin kohdentuvassa työssä pitää olla osaava ja riittävä henkilöstö. Viittomakielisten kouluttautumista ja työllistymistä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tehtäviin on edistettävä.
- Sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuurialojen henkilöstön koulutukseen tulee lisätä tietoa kuuroudesta, viittomakielestä, viittomakielisen yhteisön kulttuurista ja tulkkauksen käytöstä. Viittomakielen opetusta tulee järjestää työpaikkakoulutuksena esim. sairaaloissa ja muissa paikoissa, joissa viittomakielinen ikäihminen joutuu pitkäaikaiseen hoitoon.
- Viittomakielisten ikäihmisten omaisia ja omaishoitajia tulee tukea, jotta he jaksavat olla läsnä hoidettavan ihmisen arjessa. Heille suuntautuvaa palveluja tulee edistää valtion, kuntien, seurakuntien, järjestöjen ja viittomakielisen yhteisön yhteistyönä järjestämällä esim. lomia ja virkistystä oman hyvinvoinnin edistämiseksi.

Verkostoituminen ja vaikuttaminen

- Viittomakielisten ikäihmisten yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi tarvitaan laki vanhusten asemasta ja oikeudesta saada palveluita. Säädöksissä tulee määritellä viittomakielisten ikäihmisten oikeus saada palvelutarpeen arvioinnissa todetut palvelut ja hoito omalla kielellä.

- Viittomakielisten ikäihmisten tulee saada osallistua ja vaikuttaa palvelutarpeen ratkaisuihin. Kunnissa tulee ennalta selvittää ja kuulla viittomakielisten ikäihmisten mielipiteitä palveluiden järjestämisestä viittomakielen ja kulttuurin näkökulmasta. Viittomakielisten ikäihmisten tarpeet tulee kartoittaa huolellisesti yhdessä viittomakielialan asiantuntijoiden kanssa.
- Alueellisten vanhus- ja eläkeläisneuvostojen sekä vammaisneuvostojen tulee kuulla säännöllisesti alueensa viittomakielisiä ikäihmisiä sekä selvittää heidän toiveensa ja tarpeensa, jotta heidän hyvinvointiaan ja palvelujen saavutettavuutta voidaan edistää.
- Tulee perustaa viittomakielisten ikäihmisten oikeuksia valtakunnallisesti valvova seurantatyöryhmä, joka seuraa ja tekee edistämisehdotuksia viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.
- Viittomakielisten ikäihmisten mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi tulee lisätä sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Osallistumista, vaikuttamista ja kuulluksi tulemista tarvitaan sekä viittomakielisen yhteisön sisällä että kunnissa. Tulee perustaa alueelliset seurantaryhmät, jotka seuraavat hyvinvoinnin edistämishjelman toteutusta kuunnellen ikäihmisten itsemääräämisoikeutta ja tahtoa.
- Viittomakielisten ikäihmisten hyvinvointia eri elämänaloilla pitää tehdä tutkimuksia ja raportteja kehittämistyön pohjaksi sekä laatia suosituksia ja riittävästi tiedotteita viranomaisille, palveluntuottajille ja ikäihmisille itselleen viittomakielisten ikäihmisten aseman vahvistamiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

LÄHTEET

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 2008:3. Sosiaali- ja terveysministeriö / Suomen kuntaliitto Helsinki 2008.

MARKOVITCH, RAILI 2010. Hiljainen haaste, tutkimus kuurojen ikäihmisten hyvinvointiin liittyvistä asioista. Julkaisematon.

SALMI, EEVA – LAAKSO, MIKKO 2005. Maahan lämpimään – Suomen viittomakielisten historia. Kuurojen Liittory. Helsinki: Libris Oy.

Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Kuurojen Liitto ry/Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 60 ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus/ Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 158. Helsinki 2010.

Äldre döva i samhället. Projekt 2007 – 2010. Sveriges Dövas Pensionärsförbund 2010.

TAUSTA-AINEISTO

HYYPPIÄ, MARKKU T. – LIIKANEN, HANNA-LIISA 2005. Kulttuuri ja terveys. Edita Prima Oy, Helsinki 2005.

Ikäinstituutti. Internet-osoitteessa www.instituutti.fi

Kuuloliitto ry. Internet-osoitteessa www.kuuloliitto.fi

Kuurojen Liitto ry. Internet-osoitteessa www.kl-deaf.fi

Kuurojen Palvelusäätiö. Internet-osoitteessa www.kuurojenpalvelusaatio.fi

Suomen Kuurosokeat ry. Internet-osoitteessa www.kuurosokeat.fi

Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4.

Vanhustyön keskusliiton ikääntymispoliittinen ohjelma, päivitetty 27.4.2009. Internet-osoitteessa www.vanhustyonkeskusliitto.fi

Viittomakielisten kielelliset oikeudet. Oikeusministeriö mietintöjä ja lausuntoja 24/2011.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. http://www.ykliitto.fi/files/vammaistenoikeudet_kirjanen_net.pdf

Kartoituskysely Ruotsissa (käännös Birgitta Wallvik 2010): Äldre döva i samhället. Projekt 2007 – 2010. Sveriges Dövas Pensionärsförbund 2010.

Lait ja asetukset

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (voimassa 1.7.2013 alk.)

Laki vammaisten henkilöiden tulkkautalvvelusta (133/2010)

Vammaistalvvelulaki (19.2.2010/134)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Vanhusalvvelulaki (980/2012)

Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

Kartoituskysely senioreille

Taustatiedot

1) Minkä ikäinen olet?

Valitse vain yksi seuraavista:

alle 60 v.

60-64 v.

65-69 v.

70-74 v.

75-79 v.

80-84 v.

85-89 v.

90-94 v.

yli 95 v.

2) Oletko mies vai nainen?

Valitse vain yksi seuraavista:

Mies

☐ Nainen

☐

3) Mikä kuuroutesi on?

Valitse vain yksi seuraavista:

a) Syntymäkuurous

b) Huonokuuloinen

c) Kuurosokea

d) Kuuroutunut, ikä _____ v.

5) Siviilisäätty

Valitse vain yksi seuraavista:

a) Naimisissa

b) Avoliitossa

c) Naimaton

d) Leski

6) Onko sinulla lapsia?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

☐ Ei

☐

7) Onko sinulla lapsenlapsia?

Vastaa tähän vain jos valitsit A-vaihtoehdon edellisessä kysymyksessä (kysymys nro 6).

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

☐ Ei

☐

8) Mistä kuurojen koulusta sait päästötodistuksen?

Valitse vain yksi seuraavista:

a) Oulu

b) Kuopio

c) Jyväskylä

d) Porvoo

e) Mikkeli

f) Turku

g) Helsinki

h) Muu kuurojen koulu, mikä: _____

i) Kuulevien koulu, mikä: _____

9) Minkälainen kouluaikasi oli?

Valitse vain yksi seuraavista:

a) Mukava

b) Melko mukava

c) Ei kovin mukava

d) En viihtynyt ollenkaan

Asuminen

10) Missä asut?

Valitse vain yksi seuraavista:

a) Pääkaupunkiseutu

b) Turun seutu

c) Tampereen seutu

d) Jyväskylän seutu

e) Kuopion seutu

f) Oulun seutu

g) Lappeenrannan seutu

h) Muu kaupunki tai kunta, mikä: _____

11) Minkälaisessa talossa asut?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kerrostalo, jossa on hissi
- b) Kerrostalo, jossa ei ole hissiä
- c) Rivi- tai paritalo
- d) Omakotitalo
- e) Muu, mikä: _____

12) Minkälaisessa asunnossa asut?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Omistusasunto
- b) Vuokra-asunto
- c) Kuurojen Palvelusäätiön palvelutalo
- e) Kunnallinen vanhainkoti/palvelutalo
- f) Yksityinen palvelutalo
- g) Muu asunto, mikä: _____

13) Kenen kanssa asut?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Puolison kanssa
- b) Puolison ja lasten kanssa
- c) Lasten kanssa
- d) Yksin
- e) Muiden henkilöiden kanssa, keiden?
 - kuurojen kanssa
 - ☐ kuulevien kanssa
 - ☐

14) Onko sinulla lemmikkieläimiä?

Valitse vain yksi seuraavista:

- Kyllä, mikä: _____
- ☐ Ei
 - ☐

15) Mikä on tärkeää sinulle? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Asua puolison kanssa
- b) Asua omien omaisten lähellä
- c) Asua omien ystävien lähellä
- d) Asua lähellä viittomakielisiä palveluja
- e) En osaa sanoa

16) Onko sinulle kerrottu eri asumisvaihtoehtoja?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, minulla on mahdollisuus valita missä haluan asua
- b) Kyllä, mutta en pääse sinne minne haluan
- c) Kyllä, lapseni päätti puolestani
- d) Kyllä, mutta en osaa tehdä valintaa
- f) Ei ole, mutta tiedän mistä saa tietoa
- g) Ei ole, mutta lapseni hoitaa puolestani koska hän tietää parhaiten
- h) Ei ole, mutta lapseni hoitaa asian koska en osaa
- i) Ei ole, enkä tiedä mistä saa tietoa

17) Oletko valmis muuttamaan toiseen kuntaan?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) En
- c) En osaa sanoa

18) Oletko valmis muuttamaan viittomakielisten kuurojen palvelutaloon?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Asun jo palvelutalossa
- b) Kyllä
- c) Kyllä, jos kunto heikkenee
- d) En, ei ole vielä ajankohtaista
- e) En halua, miksi: _____

19) Mikä sinusta on tärkeintä viittomakielisten kuurojen palvelutalossa? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Viittomakielinen palvelu: henkilökunta, hoito, muut palvelut (kampaamo, hieronta, fysioterapeutti)
- b) Viittomakielinen ympäristö: kuurojen kulttuuri, kuurojen apuvälineet valmiina
- c) Hyvä ruoka, oma asunto/huone
- d) Kuurot ystävät samassa paikassa
- e) Muu, mikä: _____

Kieli ja kommunikointi

20) Osaavatko / osasivatko vanhempasi viittomakieltä?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, sujuvasti
- b) Kyllä, muutamia viittomia
- c) Vain kotiviittomia
- d) Eivät ollenkaan

21) Jos sinulla on lapsia, osaavatko he viittomakieltä?

Vastaa tähän vain jos olet vastannut 'Kyllä' kysymyksessä nro 6.

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, sujuvasti
- b) Kyllä, vähän viittomia
- c) Vain kotiviittomia
- d) Eivät ollenkaan

22) Kuinka usein viitot jonkun henkilön kanssa?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Joka päivä
- b) 3-5 kertaa viikossa
- c) Kerran viikossa
- d) Kerran kuukaudessa

23) Millä kielellä asioit kuulevan kanssa? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Viittomakielellä tulkin välityksellä
- b) Kirjoittamalla paperilla
- c) Puhumalla omalla äänellä
- d) Muulla tavalla, mikä: _____

24) Mikä suomenkielen taitosi on?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Hyvä
- b) Melko hyvä
- c) Keskitasoinen
- d) Melko heikko
- e) Heikko

24-2) Mikä ruotsinkielen taitosi on?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Hyvä
- b) Melko hyvä
- c) Keskitasoinen
- d) Melko heikko
- e) Heikko

25) Mitä kieltä käytät eri palveluissa? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Viittomakieli
- b) Lukeminen ja kirjoittaminen
- c) Muu tapa, mikä: _____

Tiedonsaanti

26) Seuraatko YLE:n viittomakielisiä uutisia?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Päivittäin
- b) Joskus
- c) Harvoin
- d) En ollenkaan

27) Seuraatko Kuurojen Liiton kuurojen videotiedotetta?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Päivittäin
- b) Joskus
- c) Harvoin
- d) En ollenkaan

28) Kuinka usein käyt Kuurojen Liiton www-sivuilla?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) 6-7 kertaa viikossa
- b) 3-5 kertaa viikossa
- c) 1-2 kertaa viikossa
- d) Harvemmin kuin kerran viikossa
- e) En ollenkaan

29) Mitä televisio-ohjelmaa seuraat yleensä? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Viittomakielisiä uutisia
- b) Tekstitettyjä ohjelmia
- c) Ei-tekstitettyjä ohjelmia
- d) Haluan enemmän viittomakielisiä ohjelmia
- e) Haluan enemmän tekstitettyjä ohjelmia

30) Mitä lehtiä luet yleensä? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Aikakauslehtiä
- b) Sanomalehtiä
- c) Mainoksia
- d) En ollenkaan

Terveys

31) Millainen sinun terveytesi on nyt?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Hyvä
- b) Melko hyvä
- c) Keskitasoinen
- d) Melko huono
- e) Huono

32) Kuinka kauan aikaa on viimeisestä lääkärikäynnistäsi?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Alle vuosi
- b) 1-3 vuotta
- c) Yli 3 vuotta
- d) En osaa sanoa

33) Tällä hetkellä käytössäsi olevien reseptilääkkeiden määrä?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Enemmän kuin 5 lääkettä
- b) 3-5 lääkettä
- c) 1-2 lääkettä
- d) Ei yhtään

34) Oletko tietoinen reseptilääkkeen käytöstä?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) En, vaan puolisoni hoitaa sen puolestani
- c) En, vaan lapseni hoitaa sen puolestani
- d) En, vaan henkilökunta hoitaa sen puolestani

35) Onko sinulla ollut ruumiillisia kipuja viimeisen kuukauden aikana?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Hyvin voimakkaita
- b) Voimakkaita kipuja
- c) Kohtalaisia kipuja
- d) Lieviä kipuja
- e) Hyvin lieviä kipuja
- f) Ei ole ollut

36) Oletko kaatunut sisätiloissa viimeisen puolen vuoden aikana?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Olen kaatunut useita kertoja
- b) Olen kaatunut 1-2 kertaa
- c) En ole kaatunut

37) Oletko kaatunut ulkona viimeisen puolen vuoden aikana?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Olen kaatunut useita kertoja
- b) Olen kaatunut 1-2 kertaa
- c) En ole kaatunut

38) Oletko viimeisten kolmen kuukauden aikana tuntenut, että tarvitset lääkärin hoitoa, mutta et ole hakeutunut lääkäriin?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

☐ Ei

☐

39) Miksi et hakeutunut lääkäriin? (Voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Vaiva meni ohi
- b) Liian pitkät odotusajat
- c) Vaikea tavoittaa puhelimitse
- d) Huonot kokemukset aikaisemmilta käynneiltä
- e) Taloudelliset syyt
- f) Ei ollut aikaa
- g) En tiennyt kenen puoleen kääntyä
- h) Tulkkipula
- i) En saanut apua
- j) Muu syy

Tunnetko olevasi

40) Tunnetko olevasi onnellinen?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Jatkuvasti
- b) Usein
- c) Silloin tällöin
- d) Harvoin
- e) En koskaan

41) Tunnetko olosi yksinäiseksi?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Jatkuvasti
- b) Usein
- c) Silloin tällöin
- d) Harvoin
- e) En koskaan

Taloudellinen tilanne

42) Millaisena pidät taloudellista tilannettasi?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Köyhä
- b) Pienituloinen
- c) Keskituloinen
- d) Hyvin toimeen tuleva
- e) Varakas

43) Kuinka hyvin rahasi riittävät päivittäisiin menoihin?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Erittäin hyvin
- b) Melko hyvin
- c) Melko huonosti
- d) Erittäin huonosti

44) Onko sinulla ketään, joka auttaa sinua raha-asioissa?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, lapseni auttavat minua
- b) Kyllä, puoliso auttaa minua
- c) Kyllä, ystävä auttaa minua
- d) Kyllä, henkilökunta auttaa minua
- e) Ei, selviydyn itse
- f) Ei, minulla ei ole ketään, jota voisi auttaa minua

Päivittäiset askareet

45) Pystytkö itse päättämään omista asioista?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) En, vaan puolisoni hoitaa puolestani
- c) En, vaan lapseni hoitaa puolestani
- d) En, vaan henkilökunta hoitaa puolestani

46) Pystytkö hoitamaan kotiaskareet (mm. siivous, keittäminen)?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) Osittain
- c) Puoliso hoitaa puolestani
- d) Lapseni hoitaa puolestani
- e) Henkilökunta hoitaa puolestani

Liikkuminen, liikunta

47) Pystytkö vaivatta liikkumaan portaissa (esim. nousta bussiin tai junaan)?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

- ☐ Ei
- ☐

48) Kuinka liikut kodin ulkopuolella? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Taksi
- b) Julkiset kulkuneuvot
- c) Oma auto
- d) Kävelen
- e) Polkupyörä
- f) Sukulaiset/ystävät kuljettavat
- g) Muu tapa, mikä: _____

49) Kuinka usein kävelet ulkona vähintään puoli tuntia?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) 6-7 kertaa viikossa
- b) 3-5 kertaa viikossa
- c) 1-2 kertaa viikossa
- d) Harvemmin kuin kerran viikossa
- e) En voi lainkaan kävellä

50) Kuinka usein harrastat muuta liikuntaa kuin kävelyä vähintään puoli tuntia?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) 6-7 kertaa viikossa
- b) 3-5 kertaa viikossa
- c) 1-2 kertaa viikossa
- d) Harvemmin kuin kerran viikossa
- e) En lainkaan

51) Osaatko uida?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

☐ Ei

☐

Sosiaalinen verkosto

52) Kuinka usein tapaat sukulaisia?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Päivittäin tai lähes päivittäin
- b) Vähintään viikoittain
- c) Kuukausittain
- d) Harvemmin/satunnaisesti
- e) Haluaisin tavata sukulaisia, mutta he eivät käy
- f) En ollenkaan
- g) En halua tavata sukulaisia

53) Kuinka usein tapaat ystäviä?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Päivittäin tai lähes päivittäin
- b) Vähintään viikoittain
- c) Kuukausittain
- d) Harvemmin/satunnaisesti
- e) Haluaisin tavata ystäviä, mutta he eivät käy
- f) En ollenkaan
- g) En halua tavata ystäviä

54) Kuinka paljon kuuroja ystäviä tai tuttaviasinulla on?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, paljon
- b) Kyllä, melko paljon
- c) Kyllä, mutta vähän
- d) Ei ole

55) Kuinka paljon kuulevia ystäviä tai tuttaviasinulla on?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, paljon
- b) Kyllä, melko paljon
- c) Kyllä, mutta vähän
- d) Ei ole

Ruokailu

56) Minkälainen ruokahalusi on yleensä?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Hyvä
- b) Melko hyvä
- c) Melko huono
- d) Huono

57) Syötkö päivittäin lämpimän aterian?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

☐ Ei

☐

58) Miten usein syöt vihanneksia ja juureksia? (Koskee kaikkia vihanneksia paitsi perunaa)

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Joka päivä
- b) 4-6 kertaa viikossa
- c) 1-3 kertaa viikossa
- d) En koskaan

59) Miten usein syöt hedelmiä ja marjoja?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Joka päivä
- b) 4-6 kertaa viikossa
- c) 1-3 kertaa viikossa
- d) En koskaan

60) Tupakoitko joka päivä?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

☐ Ei

☐

61) Miten usein juot alkoholia?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Joka päivä
- b) 1-4 kertaa viikossa
- c) 1-4 kertaa kuukaudessa
- d) En koskaan

Turvallisuus

62) Tunnetko olosi turvattomaksi kotona ollessasi?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Jatkuvasti
- b) Usein
- c) Silloin tällöin
- d) Harvoin
- e) En koskaan

63) Tunnetko olosi turvattomaksi liikkuessasi kodin ulkopuolella?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Jatkuvasti
- b) Usein
- c) Silloin tällöin
- d) Harvoin
- e) En koskaan

64) Onko sinulla läheinen ystävä, jonka kanssa voit jakaa tunteitasi ja jolle uskoutua?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

☐ Ei

☐

65) Saatko apua joltakin jos sinulla on käytännön ongelmia tai sairastut?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, aina
- b) Kyllä, useimmiten
- c) En aina
- d) En koskaan

66) Jos tarvitset apua, kehen otat yhteyttä? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Hätäkeskukseen
- b) Ystäviin
- c) Omaisiin
- d) Kuurojen Liiton kuntoutussihteeriiin
- e) Kuurojen Liiton seniorityön koordinaattoriin
- f) Kuurosokeat ry:n aluesihteeriiin
- g) Kuurojen Palvelusäätiön työntekijään
- h) Kuurojen diakonissaan
- i) Kuurojen pappiin

j) Ei ole ketään, johon ottaa yhteyttä

k) En kehenkään, selviydyn itse

67) Onko lapsuudessasi kukaan pakottanut sinut sukupuoliseen tekoon, paljastanut itsensä sinulle tai koskettanut sinua tavalla joka ei tuntunut hyvältä?

Valitse vain yksi seuraavista:

a) Kyllä, kerran

b) Kyllä, muutaman kerran

c) Ei

68) Luotatko yleensä kuuleviin ihmisiin?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

Ei

69) Luotatko yleensä kuuroihin ihmisiin?

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

Ei

Teknologia

70) Onko sinulla kotona seuraavasti (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

a) Ovikello vilkkuvaloineen

b) Palohälytin vilkkuvaloineen

c) Herätyskello

d) Turvahälytin

e) Muu, mikä: _____

71) Miten usein käytät Internetiä?

Valitse vain yksi seuraavista:

a) Joka päivä

b) 1-2 kertaa viikossa

c) En ollenkaan

d) En ole koskaan kokeillut

72) Minkälaista puhelinta käytät? (voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Kuvapuhelin
- b) Tekstipuhelin
- c) Tekstiviesti
- d) 3G (videopuhelu)

73) Ellet käytä kuvapuhelinta, mikä on syynä?

Vastaa tähän vain jos et valinnut edellisessä kysymyksessä (kysymys nro 72) A-kohtaa.

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) En tiedä miten anoa sellaista
- b) Minulla ei ole varaa maksaa liittymästä
- c) En ole saanut tietoa

Tulkkauspalvelut

74) Käytätkö viittomakielentulkkia?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Joka päivä
- b) 3-5 kertaa viikossa
- c) Kerran viikossa
- d) Kerran kuukaudessa
- e) En käytä lainkaan

75) Tilaatko itse tulkin?

Älä vastaa tähän, jos kysymyksen nro 74 vastauksena oli E-vaihtoehto.

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) En, vaan puolisoni tilaa puolestani
- c) En, vaan lapseni tilaa puolestani
- d) En, vaan henkilökunta tilaa puolestani
- e) Muin tavoin

76) Onko tulkin tilaus helppo?

Älä vastaa tähän, jos kysymyksen nro 74 vastauksena oli E-vaihtoehto.

Valitse vain yksi seuraavista:

Kyllä

☐ Ei

☐

77) Ymmärrätkö tulkin viittomista usein?

Älä vastaa tähän, jos kysymyksen nro 74 vastauksena oli E-vaihtoehto.

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, hyvin
- b) Kyllä, melko hyvin
- c) Kyllä, mutta osittain
- d) En ymmärrä

78) Ymmärtääkö tulkki viittomistasi usein?

Älä vastaa tähän, jos kysymyksen nro 74 vastauksena oli E-vaihtoehto.

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, hyvin
- b) Kyllä, melko hyvin
- c) Kyllä, mutta osittain
- d) Ei ymmärrä

79) Otatko usein toisen henkilön mukaasi tulkin lisäksi?

Älä vastaa tähän, jos kysymyksen nro 74 vastauksena oli E-vaihtoehto.

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) En, vaan selviydyn yksin tulkin kanssa
- c) En, mutta tarvitsisin toista henkilöä

80) Oletko tyytyväinen tulkkaukspalveluun?

Älä vastaa tähän, jos kysymyksen nro 74 vastauksena oli E-vaihtoehto.

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Usein
- b) Silloin tällöin
- c) Harvoin
- d) En lainkaan tyytyväinen

81) Oletko käyttänyt etätulkkausta?

Älä vastaa tähän, jos kysymyksen nro 74 vastauksena oli E-vaihtoehto.

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) Aion käyttää
- c) En lainkaan, koska en osaa käyttää etäpalvelua.

Palvelut

82) Onko sinulle tehty kotikunnassasi palvelusuunnitelma?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En tiedä, mikä palvelusuunnitelma on

83) Onko sinulla edunvalvoja?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) Ei ole
- c) En tiedä, mitä edunvalvoja tekee

84) Onko kotikunnassasi viittomakieltä osaava sosiaalityöntekijä?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä
- b) Ei ole, mutta toivon, että olisi
- c) Ei ole, mutta käytän toista työntekijää, joka osaa viittoa
- d) Ei ole, mutta käytän tulkkia tapaamisessa sosiaalityöntekijän kanssa
- e) Viittomakielistä sosiaalityöntekijää ei tarvita ollenkaan

85) Mitä kunnallisia palveluja olet käyttänyt? (Voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Kunnallinen kotipalvelu
- b) Kauppapalvelu
- c) Pyykkipalvelu
- d) Siivouspalvelu
- e) Kuljetuspalvelu
- f) Ateriapalvelu kotiin
- g) Kotisairaanhoido
- h) Tukihenkilöpalvelu
- i) Muu, mikä: _____
- j) En käytä

86) Mitä viittomakielisiä palveluja olet käyttänyt? (Voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Kunnallinen kotipalvelu, jossa on viittomakieltä osaava henkilökunta
- b) Kuurojen Palvelusäätiön kotiväylä palvelu
- c) Kuurojen Palvelusäätiön palvelutalon palvelu
- d) Kuurojen Liiton kuntoutussihteerin palvelu
- e) Diakonissa
- f) Kuurojen pappi
- g) Muu, mikä: _____
- h) En käytä viittomakielisiä palveluita

87) Oletko vuoden (12 kk) aikana käynyt jonkun alla mainitun luona?

Valitse sopivin vaihtoehto:

	Ei	Kerran	Useita kertoja
a) Sairaalan lääkäri			
b) Yksityinen lääkäri	☐	☐	☐
c) Sairaanhoidaja	☐	☐	☐
e) Psykoterapeutti	☐	☐	☐
f) Fysioterapeutti	☐	☐	☐
g) Kuurojen Liiton kuntoutussihteerin	☐	☐	☐
h) Kuurojen Liiton seniorityön koordinaattori	☐	☐	☐
i) Kuurojen Liiton järjestöohjaaja	☐	☐	☐
j) Kuurosokeat ry:n aluesihteerin	☐	☐	☐
k) Kuurojen Palvelusäätiön työntekijä	☐	☐	☐
l) KPS:n kotiväylä	☐	☐	☐
m) Kuurojen diakonissa	☐	☐	☐
n) Kuurojen pappi	☐	☐	☐
o) Kunnan sosiaalitoimisto	☐	☐	☐
p) Kelan toimisto	☐	☐	☐
	☐	☐	☐

88) Onko joku heistä vuoden (12 kk) aikana käynyt sinun luonasi?

Valitse sopivin vaihtoehto:

	Ei	Kerran	Useita kertoja
a) Kuurojen Liiton kuntoutussihteeri			
b) Kuurosokeat ry:n aluesihteeri	☐	☐	☐
c) Kuurojen Palvelusäätiön työntekijä	☐	☐	☐
d) KPS:n kotiväylä	☐	☐	☐
e) Kuurojen diakonissa	☐	☐	☐
f) Kuurojen pappi	☐	☐	☐
g) Kuurojen Liiton seniorityön koordinaattori	☐	☐	☐
h) Kuurojen Liiton järjestöohjaaja	☐	☐	☐
i) Kuurojen Liiton tukihenkilö	☐	☐	☐
	☐	☐	☐

89) Oletko ajatellut omaishoitajaa?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Kyllä, kun kuntoni heikkenee
- b) En, en tiedä mitä omaishoitaja tekee
- c) En halua

Vapaa-aika

90) Kuinka usein osallistut päivä- ja yhdistystoimintaan kodin ulkopuolella?

Valitse vain yksi seuraavista:

- a) Joka päivä
- b) 4-6 kertaa viikossa
- c) 1-3 kertaa viikossa
- d) En koskaan
- e) En, mutta haluaisin

91) Käytkö seuraavissa toiminnoissa? (Voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Yhdistysilta
- b) Yhdistyksen seniori/eläkeläisten kerho
- c) Kuurojen Palvelusäätiön päivätoiminta
- d) Kuurojen seurakunnan järjestämät tilaisuudet
- e) Seurakunnan järjestämät tilaisuudet tulkin kanssa
- f) Seurakunnan järjestämät tilaisuudet ilman tulkkia
- g) Kuulevien päivätoiminta tulkin kanssa
- h) Kuulevien päivätoiminta ilman tulkkia
- i) En missään
- j) En, mutta haluaisin

92) Oletko osallistunut johonkin alla oleviin viimeisen vuoden aikana? (Voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Työväenopiston kurssi
- b) Taidenäyttely
- c) Hengellinen tilaisuus
- d) Urheilutapahtuma
- e) Perhejuhla
- f) Yksityinen juhla jonkun luona
- g) Elokuvateatteri
- h) En mihinkään
- i) En, mutta olisin halunnut

93) Oletko osallistunut johonkin alla oleviin kulttuuritapahtumiin viimeisen kahden vuoden aikana? (Voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Kuurojen valtakunnalliset kulttuuripäivät
- b) Kuurojen seniorien kulttuuritapahtuma
- c) Teatteri Totin teatteriesitys
- d) Kansainvälisen kuurojen viikon tapahtuma
- e) Muu kulttuuritapahtuma
- f) Kuurojen museo
- g) Valtakunnallisen vanhusviikon tapahtuma
- h) Kuurojen Liiton järjestämä seniorien pikkujoulujuhla
- i) En mihinkään
- j) En, mutta olisin halunnut

94) Oletko osallistunut johonkin alla olevaan lomatoimintaan viimeisen kahden vuo-

den aikana? (Voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) Lomajärjestön lomajakso (Kuurojen Liitto järjestää viittomakielisen vetäjän)
- b) Kuurojen Liiton seniorien talvipäivät
- c) Kuurojen Liiton seniorien kesäpäivät
- d) Kuurojen Liiton kuntoutussihteerin järjestämä
- e) Lomajärjestön lomajakso (itse osallistuu ja tilaa tulkin tai ilman)
- f) En ole osallistunut
- g) En, mutta olisin halunnut

95) Miksi et ole osallistunut vapaa-aikatoimintaan? (Voit rastia useita vaihtoehtoja)

Valitse kaikki jotka soveltuvat:

- a) En ole kiinnostunut
- b) Vaikea päästä liikkumaan
- c) Taloudelliset syyt
- d) Ei ollut aikaa
- e) Muu syy

"Kun suunnitellaan viittomakieliselle ikäihmiselle palveluja, tulee muistaa hänen itsemääräämisoikeutensa."

Ohjelmaan koottiin viittomakieltä käyttävien ikääntyneiden omia kokemuksia ja näkemyksiä elämäntilanteista sekä itsemääräämisoikeuden toteutumisesta. Kyselyyn osallistui yhteensä 264 henkilöä.

Parantaakseen viittomakielisten ikäihmisten palveluja Kuurojen Liitto ry asetti vanhuspoliittisen työryhmän laatimaan tämän Suomen viittomakielisten ikäihmisten hyvinvoinnin edistämishjelman.

Ohjelmassa tuodaan esille palvelut, joita viittomakieliset ikääntyneet tarvitsevat. Viittomakielinen ikäihminen haluaa tulla ymmärretyksi ja ymmärtää itseään koskevat asiat. Ohjelman suositukset ovat tarkoitettu päättäjille, ikäihmisten parissa työskenteleville, omaisille sekä viittomakieltä käyttäville.

Ohjelman lopussa esitetään suositukset seuraavista osa-alueista: itsenäinen ja sosiaalinen arki, ikäteknologia, tulkkauspalvelut, muut palvelut, tiedonsaanti ja ilmaisuvapaus sekä verkostoituminen ja vaikuttaminen.

"Ja sitten siellä oli hoitaja, joka viittoi huomenta ja oli iloinen"

Kuurojen Liitto ry
PL 57, 00401 Helsinki
puh. (09) 58031 myös tekstipuhelin
kuurojenliitto@kl-deaf.fi
www.kl-deaf.fi

Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 69
ISBN 978-952-5396-69-0
ISSN 1457-1099

